

ABDULLAH ÖCALAN

DİN SORUNUNA
DEVİRİMCİ YAKLAŞIM

3.BASKI

WEŞANÊN SERXWEBÛN

48

ABDULLAH ÖCALAN

**DİN SORUNUNA
DEVİRİMCİ YAKLAŞIM**

ABDULLAH ÖCALAN

**DİN SORUNUNA
DEVRİMCİ YAKLAŞIM**

**WEŞANÊN
SERXWEBÛN**

48

Abdullah Öcalan

Din soruna devrimci yaklaşım

Weşanên Serxwebûn: 48

Üçüncü Baskı: Ekim 2008

YAYINEVİNİN NOTU

Din konusu kamuoyunda özellikle son dönemlerde yaygınca tartışılan bir konu. Ortadoğu toplumlarında derin etkileri bulunan din sorununa çeşitli çevreler değişik biçimlerde yaklaşarak, toplum üzerinde etkinlik kurmaya çalışmaktadır. Özellikle 12 Eylül rejimi, dini, toplum üzerindeki egemenliğini sürdürmenin en önemli bir aracı olarak görmektedir. Diğer taraftan, devlet içinde etkinliklerini artırmak isteyen değişik çevrelerin de dini duyguları sömürerek giriştikleri çok sayıda dini öğütlenme söz konusudur. Özellikle 12 Eylül rejimi sonrasında tarikatçılık, mezhepçilik yoğun olarak geliştirilip körüklenmektedir. Din etrafında bu kadar çok dönüp dolaşılması, şüphesiz ki, toplumda dini duyguların köklü etkilerinin bulunmasındandır. Bu durum, toplumu örgütleyip devrime kaldırırken din etkenini de dikkate almayı zorunlu kılmaktadır.

Son dönemlerde sol güçler içinde de bu konu üzerinde çokça durulduğu gözlemlenmektedir. Son derece hassas bir konu olan din sorunu üzerinde doğru-devrimci düşünceler temelinde yorumlar geliştirebilmek, devrimci mücadeleyi geliştirirken, özenle eğilinmesi gereken bir konudur. Ancak bunu yaparken sağ ya da sol sapmalara düşmemek gereklidir.

Sorunun önemi ve hassasiyetini dikkate alarak, din sorununa temel devrimci bakış açısının nasıl olması gerektiğine dair PKK Genel Sekreteri A. ÖCALAN yoldaşın yaptığı değerlendirmeyi broşür haline getirerek okuyucuya sunuyoruz.

Weşanen Serxwebun

Giriş

Temel kavramlara açıklık getirmek ve düzeltmelere gitmek yolunda oldukça çaba sarf ediyoruz ve oldukça da yoğunlaşmış durumdayız. Bu yararlıdır da. Yoldaşlar topluluğu, tartışmasını bilen bir topluluktur. Yeni tanrılar, yeni dinler icat etmeyelim. Biz, bilimsel sosyalizmin gerçekliğine inanıyoruz, ama “dinimiz sosyalizmdir” demiyoruz. Bilimsel sosyalizm, dinin, hatta felsefenin aşılmasıdır da. Ancak, bundan dinin bir hiç olduğu, tamamen demode olduğu ve insan yaşamında etkili olmadığı sonucu asla çıkmamalıdır.

Din gerçeğine komünizm adı altında inkârcı yaklaşım, genelde olduğu kadar, özellikle Ortadoğu halklarında çok tehlikeli bir etki yaratmıştır. Bu yaklaşımın halktan soyutlanmaya, dolayısıyla da gericiliğin oldukça güçlenmesine yol açtığını hemen belirtelim. Hatta denilebilir ki, din gerçeğine inkârcı yaklaşım, diyalektik materyalizmin kaba uygulanması anlamında olup, Ortadoğu devrimlerinin gelişmeyişinin en önemli nedenlerinden birisidir.

Klasik komünist partileri, Ortadoğu sahasında 70 yıldır varlık sürdürüyorlar. Ama en izole olmuş topluluk durumundadırlar. Bunun esaslı -özelikle ideolojik- nedenlerinden birisi de, dinsel gerçeğe, “komünistler tanrı tanımaz”, “din eşittir gericilik” şeklindeki yanlış yaklaşımdır. Böylece, daha işe başlar başlamaz bu sözcüklerle adım atıldığında bütün toplum karşıya alınmış olur. Bunu yapmakla bilimsel sosyalizmin başına en büyük kötülük, sosyalistlik adına getirilmiş olur. Bu, mevcut klasik komünist partilerinin pratiğinde tamamen açığa çıkmıştır.

İran İslam Devrimi geliştğinde ve onun temellerinin atılmasından çok daha önceleri İran’da komünist partisi vardı. O zaman güçlü olan komünist partisi, İslam devrimi geliştğinde bu gücünü korumaktaydı. Ama gelişen olguya o kadar çarpık yaklaştı ki, sonuçta imha olmaktan kurtulamadı. Biz, suçu sadece İslam devrimine yükleyemeyiz. Komünist sıfatıyla yola çıkanların kendi toplum gerçeğine çok çarpık ve inkârcı bir biçimde yaklaşmalarını da önemli bir neden olarak ele alıyoruz.

Türkiye’de ilk sosyalizm tartışmalarının yapıldığı dönemde dine küfürle işe başlandığı bilinmektedir. Dine küfürle işe girilmesiyle birlikte, dine bağlı ezici bir halk çoğunluğu daha baştan sosyalizme karşı şartlandı. Sosyalistler, “tanrı tanımaz, aile tanımaz” biçiminde damgalandı. Gericiler, bunu kıskırttılar ve sonuçta, ancak ucube tipinde bir solcu imajı kaldı. Halkların kurtuluş ideolojisi olması gereken sosyalizm, bu yaklaşım yüzünden, halkların aleyhinde işleyen, onların özgürlük mücadelesinin önünde engel teşkil eden bir konuma kadar götürüldü. Bu konuda TKP pratiği hayli öğreticidir. Sanki görevi halk hareketini geliştirme değil de, engellemişçesine bir işlev gördü ve halen de bunun çabası içindedir. Görülüyor ki, din son derece hayati bir konudur. Kısacası, bu konuda yanlış yaklaşım, daha baştan itibaren yenilgiye götürüyor.

Arap toplumlarında komünist partilerinin etkileri yok denecek kadar azdır; buna karşılık, bu toplumlar üstünde İslamın etkisi çok güçlüdür. Komünist sıfatını taşıyanların İslama doğru bir biçimde yaklaşmama ve reel sosyalizmin bir memuru gibi hareket etmeleri, kendilerinin varlıklarıyla yokluklarını eşit duruma getirmiştir. Bir süre önce CIA’nin komünist partiler hakkında yaptığı değerlendirmeyi bir gazetede okuduk. Kıbrıs Komünist Partisi’nden tualım, dünyanın birçok ülkesindeki komünist partilerine

kadar, bu partilerin etkilerini ve üye sayılarını vermektedir. Ancak sıra Türkiye Komünist Partisi'ne gelince, "Adını dile getirmeye değmez" diyor; yani ne kadar etkisiz bir parti olduğunu vurguluyor. Ortadoğu'daki diğer partilerin durumu da böyledir. Acaba bilimsel sosyalizm genelde din gerçeği, özelde de Ortadoğu halklarının toplumsal oluşumundaki İslami gerçeği değerlendiremeyecek, ondan sonuç çıkaramayacak kadar çözümsüz müdür? Elbette ki hayır. Sosyalizme bunu yüklemek demek, onun çağımızın önder eylem kılavuzu olduğunu inkâr etmek demektir. Dolayısıyla, onu çözümsüz kılmak doğru değildir; doğru olan, bilimsel yaklaşımın bütün toplumsal olgulara gösterdiği yaklaşım gibi, din gerçeğine, onun oluşumuna ve hâlihazırdaki toplumsal etkisine de yaklaşımı doğru bir temelde, sosyalist ideolojinin ışığında yapabilmektir. Bunun için, inkârcı-sekter bir yaklaşım içinde olamayacağımız gibi, "sosyalizm eşittir İslam" ya da "İslam sosyalizmi" deyip sosyalizmin bağımsızlığını, bilimselliğini inkâr etme yoluna da sapamayız.

Doğru çözüm, toplumsal bilimdedir; bilimsel sosyalizm, toplumun gelişim yasalarını veren, bunu gerçeğe en yakın gösterebilen biricik bilimdir. O halde, bir toplumsal olgu olarak bu konuda da doğruya en yakın çözümler gösterilebilir. Biz de bu inancımıza dayanarak, din gerçeğine bir tartışma taslağı düzeyinde yaklaşmaya çalışacağız.

Dinin tanımı doğuşu ve insanlığın gelişimi üzerindeki etkileri

Her şeyden önce, dinin tanımına bir açıklık getirmek gerekiyor. İnsan türünün ortaya çıkmaya başladığı koşullarda, tür olarak insanlaşmanın başladığı dönemde, ona bu niteliklerini veren yetenekleri konuşurmaya başladığında, bir din değerine, bir din düşüncesine, bir dini bakış açısına ulaşmak zorundaydı. Bunu iki nedenle yapmak durumundaydı; bir yanda olağanüstü gördüğü doğa güçleri, öte yanda ise kendi yetenekleri söz konusuydu. Yeryüzüne yeni çıkan bir varlık düşünün ki, bu varlık yetenekleri ile yeryüzüne hâkim olabilecek durumdadır; o zaman yapması gereken, yeteneklerini harekete geçirerek ürün toplamak, hayvan besleme çabasını göstererek birçok değeri bir araya getirmeye başlamaktır. Bu, bir şeyler toplama, bir şeylere sahip olma yeteneğini kullanma demektir. O halde, bu hâkim olma, elde etme yeteneği onda neden hemen “bu dünya benimdir” düşüncesini geliştirmesin? Dünyamız da olağanüstü güzellikte bir gezegen olduğuna göre, neden hemen cennet kavramına ulaşsın? Neden ölümün zifiri karanlığını, yokluğu, daha az önce çıkmış olduğu hayvanlık âleminin koşullarını kabul etsin? Neden kendini yüceleştirmesin? Ama sahip olduğu değerlerin yanı sıra bir de duyduğu korku var. Örneğin, güneş doğuyor ve

son derece güçlü ışık saçıyor; gök gürlüyor, kuvvetli şimşek çakıyor; bir yandan zifiri karanlık, bir yandan yağmur var, ormanlar var, canavarlar var! Ve bütün bunlar, onun yaşamı üzerinde her saat etkili oluyorlar. O da bunları bir yandan kısıyor, bir yandan da büyülüyor. İşte bunlar, hayatına oldukça hükmediyor ve “karanlıklar tanrısı”, “aydınlık tanrıları” bu temelde ortaya çıkıyor. Güneşi görmüş ve hemen “Güneş Tanrısı” yaratmışlardır. Japonya’daki imparatorlara, halen “Güneşin Oğlu” derler. Güneşin Japonya’daki etkisi çok daha anlamlıdır. Bunun, oranın iklimiyle de biraz bağlantısı vardır. Düşünülürse, doğada en güzel rolü güneş oynar ve dolayısıyla en büyük toplum gücü de güneş gibi olur; ya da “Güneşin Oğlu” olur. Zaten Japon imparatorları kendilerini tanrı ile özdeş sayıyorlar. Örneğin, “Fırtına Tanrısı” vardır. Her doğa kuvvetine bir tanrı ile karşılık verilmesinin en iyi örneğini, klan-kabile yapısında görüyoruz. Belgelere geçtiği ve isimleri günümüze kadar yazılı olarak ulaşabildiği için, bu konuda iyi bilgilere sahibiz; onlarda hemen hemen her doğa kuvvetini temsil eden bir tanrı vardır. Bunların en büyüğü Zeus’tur. Daha tek tanrılı dinlere gitmeden önce, tek tanrılı dinlere yaklaşımın adeta bir ön aşamasıdır da “bütün tanrıların tanrısı”! Onun adına mabetler yapılır; dikilen heykelleri son derece görkemlidir. Toplum üzerinde oldukça etkilidir.

Başlangıç dinlerinin durumuna baktığımızda, tamamen doğa kuvvetlerini temsil ettikleri görülür. Henüz insani bir kuvveti değil, doğanın bir kuvvetini temsil etmektedirler. Çünkü insanlığın ilk ortaya çıkış koşullarında, ancak din, doğa kuvvetlerini dizginlemenin yanıtıcı bir zemini olabilirdi. Bu olgu çok önemlidir. Örneğin, bulunduğumuz ortamda sizler çeşitli emniyet tedbirleri altında sağlıklı yaşayabildiğiniz için, ruhunuzda, beyninizde fazla bir sarsıntı yaşamadan varlığını sürdürülebiliyorsunuz. Ama ilk insanın içinde bulunduğu koşulları düşündüğümüzde, ne fabrikalarda herhangi bir yiyecek veya giyecek imalinin ne de hazırda su vb. temel ihtiyaç maddelerinin var olmadığını görürüz. Böyle bir durumda her şey doğa koşullarının elverişliliğine bağlıdır.

Hayvanları avlayacak, ama son derece dayanıksız olduğundan kendisi de yutulabilir! Doğaya çok muhtaç, ancak doğa kuvvetleri onu oldukça zorluyor. Unutmayalım ki bu konuda çok zavallıdır; güzel gezegenimize gözünü açmış ama gezegenimizdeki kuvvetler onu her an mahve-

debilir. Sığınacak evi de yoktur; öyle şimdiki gibi konutlara sahip değildir. Ne bir bıçağı, ne bir avuç tuzu, ne ateş ve ne de yiyeceği vardır; çırılçıplak ve açtır.

Böyle bir konumda olan insanı ele alalım ve dini anlamaya çalışırken insanların bu durumunu göz önüne getirelim. O, bu zayıflığını, bu çıplaklığını ne ile giderecek? Elbette ki bazı tanrılar icat ederek veya kendini tanrı katına yücelterek! Şu konuda yanılmadığımızı inanıyorum: İnsanlar kendilerini hükmedenler durumuna getirmek için, zavallılıklarından, korkularından ve zayıflıklarından kurtulmak için, doğaya sempatik gözükmek ve doğayı anlayışlı kılmak için ve elbette ki hepsinin de ötesinde kendilerini egemen kılmak için, din ve tanrı düşüncesine başvuruyorlar. Aslında kişinin kendisinin hâkim olmada gözü vardır. İşte bunun ön aşaması da, kendisine tanrılar yaratmaktır.

Diğer yandan, kendisine zarar vermekte olan doğa kuvvetlerini de dizginlemek istiyor. Bunun çocukça bir yöntemi olarak o doğa gücüne tapınıp, onun putunu yaptığında ve geçip önünde secdeye durduğunda, kendini çocukça bir kandırmaca içinde bulur. Kendini kandırduğunda da, tapındığı güç, ona, örneğin ihtiyacı olan yağmuru yağdırır, ışığı sağlar, büyüklük sağlar! Gök Tanrılarına, Bereket Tanrılarına yakıştırılan rollere bakın; hep kendisinin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak içindir. Her ne kadar, dinler bize son derece ütöpik yaklaşımlar gibi gözüküyorsa da, vardırırlar. Böylece, tanrılar icat etmeye ne gerek var diyecek durumdaysak da, yanılmayalım ki günümüz dünyasının tanrıları farklıdır. Şimdikininki dini de farklıdır. Onları anlatmaya çalışacağız. O koşullardaki insana bakarak, soruyu cevaplandıralım.

Gerçekten o dönem insanı ruhen, fiziksel yönden ve düşünce itibarıyla böyle çırılçıplak olan, iki sözcüğü, iki ağaç dalını bile bir araya getiremeyen konumdadır; fakat düşünmeye cesaret ediyor, ruhen de bir ürperti duyuyor. Doğruluk, iyilik, güzellik kavramları onu etkiliyor. O zaman bu insan çok gezmek zorundadır. Yaşama karşı çok dikkatli olacak, ona kutsallık derecesinde bakacaktır; ve kanımca bu, onda hemen dinsel bir yaklaşıma yol açmaktadır.

Daha da somutlaştırırsak; din, insan türünün doğayla karşılaşmasında ilk girdiği düşünce ve ruhsal gelişme biçimidir. Doğayla temasın, düşünce

ile temasın, evrenle temasın ilk insanımızda oluştuğu biçimdir. O halde bundan bir sonuç çıkar: Din, insanlık kadar eskidir. İnsanlığın oluşumundan ayrılmaz bir parçadır. İnsanın varlığı dinsel bir varlıktır. Dini tanımayan hiçbir toplum yoktur. Hepsinin yaşamında din vardır. İşte burada, günümüzdeki kaba materyalizmin inkâr ettiği ve son derece sakıncalı sonuçlar çıkardığı tezin yanı sıra, dini inkâr sayan ve toplum içinde başlangıçtan günümüze kadar gelen etkilerini inkâr eden yaklaşımın ve halkların devrimci mücadelelerinde son derece sekte ve yabancılaşmaya yol açan konunun aşılması mümkün oluyor. Din, insanlığın oluşumunda vazgeçilmez bir evre olarak değerlendirilmelidir. İlk insan türünün kendi zayıflıklarını gidermesinde, kendini ruhen doyurmasında, kendini güçlü, kuvvetli hissetmesinde önemli bir röle sahiptir. İnsan kendini güçlü, kuvvetli hissediyor; çünkü “benim tanrım var” diyor. Yani bugün nasıl ki insan, “benim niteliklerim var” diyor ve bu niteliklerine dayanarak yaşıyorsa, bunu geçmişte “tanrım var” şeklinde yapmaktadır. O olmazsa yaşayamaz. O zamanki insan, hemen her kuvvete bir tanrı biçmiştir. Tanrıların içinde büyükleri de vardır. Tanrısı büyük olanın -ki, bu büyük kabiledir- diğer kabileler üzerinde egemenliği olacaktır. “Benim tanrım diğerlerinden daha büyüktür” demek, insanı bir güven anlayışına, bir güçlenmeye götürür. Nesnel bir temeli olmayan bir tiptir, ama ayakta tuttuğu için bu da bir kuvvettir. Yani, “tanrıya sığınarak kılıç kullanmak” sözünde de ifadesini bulduğu gibi, ona sığınarak kılıcı daha sağlam vuruyor. Kaldı ki, düşüncenin hepsi biraz da böyledir.

Bugün zorlu düşünceye sığınarak en güçlü eylemlere yöneliyorsunuz; demek ki, din manevi bir kuvvet olarak başlangıçta insanlar için vazgeçilmez bir öneme haizdir. Küçümsemek gerekiyor. İnsanoğlu, doğaya karşı var olan muazzam zayıflığını, korkularını, acılarını bununla örtüyor. Çünkü koşullar onu son derece zorluyor; ama öte yandan onu rahatlatmak için hemen din ve tanrı mefhumu imdada yetişiyor ve o zaman insanın gelişmesinde bugünkü bilim kadar rol oynuyor. Bugün bilim, işlerimizi nasıl bu kadar kolaylaştırmışsa, o zamanki dinsel aşamada da dinler ve tanrılar, insana manevi yünden bu kadar yararlı olmuşlardır. Bu, az bir destek değildir. O halde, dinin insan türünün ortaya çıkışındaki rolüne bir değer biçmek yerindedir. Din, bütün zayıflıklarını kapatmada, korkularını, endişele-

rini, acılarını gidermede insanoğlu için bir ilaçtır. Hem de gereklidir. İlk insan, neden bilimsel gerçeklere ulaşmadı, neden yanılgılara, saplantılara kapıldı, denilemez. Çünkü o günün koşullarında bundan farklı davranamazdı. O halde, ilk insanın gerçeğini daha iyi anlamak gereklidir. Bu yapıldığında din gerçeğini kavramak da kolaylaşacaktır.

Demek ki din, başlangıçta esas olarak insanın doğa, dünya, evren hakkındaki umutlarını ifade eder; bu da olumlu tanrılara, olumlu din düşüncesine yol açar. Zorluklar, acılar, umutsuzluklar, zorba tanrıların; korkular ise, boyun eğilen tanrıların ortaya çıkmasına yol açar. Din düşüncesi başlangıçta biraz da tanrı olgusu etrafında oluşur. Uzun bir süre, ilkel komünal toplum boyunca ve daha sonraki önemli sınıflaşma aşamasında, özellikle de feodal toplum boyunca din etkilidir. Yani din sürekli evrim geçirir; ama esas itibarıyla, hâkim ideolojik-manevi kuvvettir. Başlangıçta rolü daha çok doğa karşısındaki zayıflığı gidermek iken; toplumun gelişmesi ve kabileler arasındaki eşitsizliğin gelişmesi ile birlikte büyük din, küçük din; benim tanrım, senin tanrın, benim putum, senin putun düşüncesi gelişir. Kabile büyüdükçe ve birden fazla kabileye bölündükçe, ana kabile ana tanrıya, ana tanrıçasına yönelir. Onu, diğer kabilenin tanrılarına egemen kılar. Daha sonraki tek tanrılı dinlere, daha çok da toplumsal kuvvetlere göre belirlenen yönelmenin ilk aşamasıdır bu. Dinlerin başlangıçtaki olumlu ve doğa karşısındaki zayıflığı kapatıcı rolü, giderek toplumsal kuvvetlere karşı toplumsal kuvvet oluşturma, toplum üzerinde egemenlik kurma temelindeki bir röle bürünmeye ve bununla tamamlanmaya başlar ki, köleciliğin başlamasıyla, daha çok da feodalizmin gelişmesiyle ortaya çıkan tek tanrılı veya evrensel dinler, son tahlilde, bir yönüyle sömürünün evrenselleşmesine, diğer yönüyle de insanın artık doğayı denetlemesine, doğaya hâkim olmasına bağlanır. Güçlenen insan, toplumun tek tanrısı mertebesine yükselmiştir. İnsanlık kavramının gelişmesi, klan-kabile topluluklarından çıkma, “hepimiz insanız” düşüncesine ulaşma, özellikle İslamiyet’te ve Hıristiyanlıkta daha belirgindir. Buradan giderek bütün insanlığın tanrısı anlayışına ulaşılmıştır. Başlangıçtaki çok tanrılılık, anlaşılır nedenlerden ötürü çok yönlü doğa kuvvetlerini dile getirirken, onlara karşı bir önlem, acındırma, yakınma veya bunlara sığınarak egemen olma anlamında bir rolü oynarken, insan toplumunun klan-kabile birliklerinden kurtulup giderek daha

ileri toplumsal biçimlenişe ulaşması, klan ve kabilelerden halk birliklerinin oluşması ve insan türünün her yerde insanım diyecek kadar olgunlaşması, milli dinlerin (bu Yahudilikte çok barizdir) ve de onun bir üst aşaması olarak bütün insanlığı ilgilendiren dinlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Başlangıçta dinlerin esas itibarıyla doğa karşısındaki zayıflıklardan kaynaklanan özelliğine karşın, toplumun ve üretim araçlarının gelişmesiyle, giderek doğadan, doğanın olumsuz koşullarından daha az etkilenme görülür. Toplumun uzun vadeli varlığını sürdürmesi ve insan türünün toplumsal bir kuvvet durumuna gelmesi, dinin dönüşüm geçirmesine yol açmıştır. O zaman daha çok toplumsal aşamaya uygun bir biçimlenmeyi yaşamaktadır ki, o da toplum içindeki etkili kabile, hanedan, sınıf egemenliğine hizmet eder duruma ulaşmasıdır; toplumsal eşitsizlik konumunun bünyesine denk düşmesidir.

Yahudilik

Bir klan ya da kabilenin başka klan ya da kabileler üzerinde egemenlik kurmasında tanrılardan önemli oranda yararlanılmış; egemenlik çoğu zaman “tanrı buyruğu” olarak kabul ettirilmeye çalışılmıştır. Böylece din, insanlığın daha bu aşamasında olumsuz bir rol oynamıştır. Ezme-ezilme, sömürme-sömürülme ilişkilerinde tanrının, dinin kullanılması; işte, sınıflaşma sürecinin başlangıcında dinin kullanılması olayı budur. Sınıflaşma sürecinin başlangıcında dinin konumu da böyle ortaya çıkıyor. Özellikle de Yahudi dininin çözümlenmesini yaptığımızda şöyle bir gerçek karşımıza çıkar: Yahudi dini, milli bir din olma açısından hem en eski, hem de sınırları en dar çizilmiş bir dindir. Bu dinsel felsefede, Yahudi toplumunun, tanrı tarafından en yüce kılınması, bütün insanlığın üstüne oturtulması ve tüm insanlığın egemenliği altında olması, toplum olarak kutsallaştırılıp yüceltilmesi durumu vardır. Dikkat edelim, böyle bir yaklaşım, Yahudiliğin daha sonraki olumsuz işlevine temel teşkil edecektir.

Bunun diğer bir kaynağı da şudur: Bu dinin doğduğu dönemde henüz Yahudiler milliyetleşme aşamasına gelmemiştir. Aslında Yahudiler bir topluluktur. Ancak, bir yandan Mısır firavunları, diğer yandan daha geri durumda olan çöl kabileleri, onları sıkıştırılmaktadır. Kendileri Mısır’la bu-

günkü Suriye-Filistin, Suriye-Ürdün arasında ve Filistin topraklarında peygamberleri Musa'nın öncülüğünde dolaşp durmaktadırlar. Aynı zamanda kendilerini üstün bir durumda da görmekte dirler. Bir yandan bir milli çerçeveyi kendilerine geçirmeye, öte yandan da, bununla bütün insanlığın üzerinde kendilerini hâkim kılmaya çalışmaktadırlar. Yahudi dininin çıkışında bu özellik hayli belirgindir. Dolayısıyla, Yahudi dini, Yahudi'ye özgüdür; Yahudi'nin yüceltilmesini amaçlar. Yahudi'nin, Allahın en sevilen kulu olduğunu, diğer bütün insanların ona hizmet etmekle mükellef bulunduğunu vaaz eder. İşte, temeli böyle atılmıştır. Ancak şöyle bir dönemi de ifade ettiğini belirtmek gerekir:

İlkel klan-kabile dinleriyle daha sonraki insanlığın tek tanrılı dinlerinin geliştiği dönemler arasındaki aşamada ortaya çıkmıştır. Bu konuda seçkin bir örnek durumundadır. Yahudi dini (Musevilik), ne klan-kabile dinidir, ne de bütün insanlığın dinidir. O, “seçkin” Yahudi kavminin dinidir. Bu konuda bağınazdır. Son derece şoven, milliyetçidir. Yahudi'den başka hiç kimseye asla üstünlük hakkı vermez, sonuna kadar egemen olmak durumundadır. İnsanlığın egemen kesimidir. İşte, Yahudiler, bu düşünce yüzünden sürekli saldırılara uğrar. Yani Yahudi, herkesi kendine düşman yapmıştır. Herkesi düşman yaptığı için de herkesle savaşır ve bu savaşta yalnız olmaları, Yahudilerin dünyanın dört bir tarafına savrulmalarına yol açar. Buna tarihte, Yahudiler peryası da denir. Bu durum, Yahudi dininin (Musevilik) özelliklerinden kaynaklanır. Yahudiler, ya herkese karşı düşmanlık yapmakta ya da gidilen yerde herkesle çelişki geliştirmektedirler, işte bu durum, Almanya'da büyük katliama yol açtı. Hitler çılgınlığının Yahudi düşmanlığında, Yahudiliğin bu özelliğini göz önüne getirmek gerekir. Yahudi mutlaka üstünlüğünü, hâkimiyetini dayatacaktır. Bu da gelişmiş toplumlarda, kavimlerde onlara düşmanlığı getirmekte ve onları katliamlara götürmektedir. Yahudilik, geçmişte ve günümüzde devamlı olarak insanlığın önemli bir sorunu olmuştur.

İnsanlığın daha ileri bir evresinde dinsel gelişmedeki aşama, tek tanrılı dinler, yani semavi dinler aşamasıdır. Tanrı artık yeryüzünden gökyüzüne tırmanmıştır. Bu, ne demektir? Bu, insanlığın kendisine güveninin artması, yani toplumsal gücün artmasıdır. İnsanlığın ilkel kabile, klan parçalanmışlığından kurtulup daha üst ve bütün insanlığı etkisi altına alan bir toplum-

sal biçimlenişe (ki, bu köleliktir, daha sonra feodalizmdir) ulaşması demektir. İşte, dinsel planda buna denk gelen aşama, dinin tek tanrılı dinler seviyesine çıkmasıdır.

Yahudilik, Yahudi kavminin dini olmakta ısrarlı olduğu için, çok tehlikeli bir konumu daha M.Ö. 500 yıllarında yaşar. Bu durum çarpıktır ve düzeltilmesi gerekir. Müslümanlık ve Hıristiyanlık, Musevilikten etkilenmiş olmalarına rağmen, onun gibi değildirler. Ama Musevilik, her şeyi Yahudiler için öngördüğünden, günümüzdeki katı burjuva-ulusal şovenizmi gibi tehlikelidir. Demek ki, Musevilik gerçeğinde görüldüğü üzere, dinde de şovenizm en tehlikeli gelişmelere yol açabilmektedir.

Hıristiyanlık

Hıristiyanlık, diğer nedenlerle birlikte özellikle Yahudiliğin bu duruma düşmemek için kendini bütün insanlığın, hatta ezilmişlerin dini ilan eder. Neden bunu yapmak durumundadır? Öncelikle, Musevilik hâkim bir kavmin dini olarak ortaya çıkmıştır. İkincisi, bol sayıda doğal özellikler yansıtan dinler vardır. Ama toplum gelişmiştir. Geliştiği için de yeni bir dinin (hem doğal özellikleri yansıtmayacak ve hem de kabile, kavim özelliklerini yansıtmayacak) kendisini bütün topluma yansıtması gerekecektir. Bütün insanlık kavramı soyut bir kavramdır. Soyut bir kavram, karşılığında, “tanrı şudur, tanrı budur” dedirtmez. Soyut kavramın maddi varlığı yoktur. İnsanlık, bu anlamda görünmez, ama son derece etkili bir kavramdır. Ve karşılığını tek tanrılı dinde bulur. İsa insan olmakla birlikte, artık tanrıdır. Dikkat edersek, şöyle bir tartışma halen vardır: İsa tanrı mıdır, yoksa bir insan mıdır? Cevap olarak, “tanrının oğludur” derler. Dikkat edilirse, dile getirilmek istenen gerçeklik, tam bu aşamaya denk geliyor. İnsan kendini tanrı katına yükseltmek, yerden koparmak istiyor. Yani doğal dinlerin özelliklerinden kurtulmak, tüm insanlığın malı haline getirmek, genel bir kavrama yönelmek istiyor. Burada, insan olan İsa, kendisini tanrılaşmış durumda görecektir. Bir de yeryüzünün her tarafının artık tanınması, keşfedilmiş olması gerçeği vardır. Unutulmasın ki, keşfedilmenin olduğu yerde din kalkar. Kuvvetler keşfedilmiş, özellikleri keşfedilmiş, keşfedilmeyen ise evrendir, gökyüzüdür. O zaman,

orada tanrıya yer vardır. Tanrı giderek orayı kendisine mekân edecektir. Başlangıçta belirtildiği gibi, insan dünyaya hükmetmek istiyor. Hükmetmek istediğine göre, kendisine bir kuvvet atfedecektir. En kuvvetli giz nedir? Kendisini tanrı katına yükseltmektir. “Tanrı şöyle güçlü” dedi mi bu, “ben bu kadar güçlüyüm” demektir. Böylece, insan kendisini güçlü gösterebilmesine olanak tanıyan bir dini yaratmaya yönelecektir. Buradan özellikle imparatorluk olayına gireceğiz. Önce din ve tanrının büyüklüğünün gösterilmesi gerekiyor. Kişi kalkıp, “ben büyük biriyim, tanrırım” dese kimse inanmaz. Ama önce büyük din ve büyük dinin büyük tanrısı yaratılır, ardından da kişi, tanrıyı temsil ettiği, olağanüstü özelliklere sahip olduğu iddiasını ortaya atar.

İşte İsa olayı bu aşamadaki bir olaydır. Yavaş yavaş yeryüzünden gökyüzüne doğru gider ki, tabii bu, kabilesine göre böyledir. İsa artık, tanrı veya tanrının oğludur. Artık, hâkim olmak isteyen insandır. Başlangıçta o, bütün ezilen insanımız adına vardır. Çünkü insanımız bu düzeyde yine acılar içinde kıvranıyor. Çok çarpık bir sınıfsal baskı türü vardır. Özellikle Roma İmparatorluğu çok acımasızdır, insanlığın gelişmesini oldukça engeller bir konumdadır. Çok sayıda köle vardır, köleleşme vardır. İnsanımız o kahramanlık çağında, kahramanca tanrılar seviyesine de ulaşmıştır ama onda bir düşürülme durumu da söz konusudur. Fakat şimdi insan büyümüştür. Toplum büyümüştür. O zaman bunu telafi etmek gerekecektir. O Roma kabilelerinde kendisini direkt tanrı, Roma Tanrısı görmek, böyle ilan etmek, kendisini insan özelliklerinden çıkartmak söz konusudur. İmparatorluk tanrılarla özdeştir. Hem Roma'nın ayrıcalıkları söz konusudur ve hem de çok aşırı bir biçimde, “tanrı eşittir ben” anlayışı vardır. İnsanlık üzerinde haddinden fazla zor bir güç haline gelmektedir. İşte bu yönden, İsalık, kavim dini olmaktan, Roma dini olmaktan uzaktır ve ona karşıdır. Yahudilikten etkilenmiştir ama Yahudiliğe karşıdır. Roma üzerinden etkilenir ama Roma'ya karşıdır. Roma'nın ezdiği kölelere sahiplik etmek ister. Kabile dinlerinden uzaklaşmak ister. Yeryüzünün kötülüklerinden arınmak ister. İnsanlığın düşürülmüş olduğu acı sefilliği, köleliğin acılarını dindirmek ister. İşte bütün bunlar, İsalığın, Hıristiyanlığın oluşumunun belli başlı nedenleridir. Bu nedenle İsa, “Senin bir yanağına vurursam sen diğerini uzat” der. Yani başlangıçta yumuşaktır.

Otoriter değildir. İktidardan uzaktır; çünkü iktidara karşıdır. İlimlidir, fakat ilk defa bütün insanlık adına konuşur. Büyüklüğü buradadır; İsaviliğin büyüklüğü buradadır. Klan-kabile, millet ve hatta devlet dini olmaksızın çıkıp, bütün insanlık adına, bütün kölelerin adına bir çağrı yapar. Bu çağrı İsa'yı oldukça yüceleştirir, kutsal bir varlık haline getirir ve işte buradan da, denildiği gibi, "gökyüzüne uçup gider."

Müslümanlık daha değişik bir ortamın dinidir. Müslümanlık döneminde İsavilik, Roma İmparatorluğunun resmi dini olmuştur. Ezilenlerin dininden, egemenlerin resmi dinine dönüşmüştür. Bu çok önemli bir aşamadır. Kesinlikle Bizans İmparatorluğu'nda müthiş bir Hıristiyanlık korkusu yaşanmıştır. Hıristiyanlık daha M.Ö. 395'de tanınıyordu. Bu tarihte resmi din haline getirilmiştir. Roma İmparatorluğu'nun ideolojik hamuru olarak iş gören Hıristiyanlık, hem imparatorluğun oluşumunda ve hem de gelişiminde rol oynar. Genel bir insanlık dini olduğu için de sayısız kabile ve kavim üzerinde etkili olmada çok güçlü bir işleve sahiptir. Kısacası, onun ihtişamından duyulan korku ile erkenden resmileşmiştir. Roma, başlangıçta Hıristiyanlığa karşı çok acımasızdır. Çok sayıda havariyi yakmıştır. Halen her tarafta gizlendikleri mağaralar vardır. Acımasız bir güç karşısında ayakta durmak ve gelişmek için on binlerce mağara yapmışlardır. Büyük bir zorba güce karşı çok gizli ve zor koşullarda yaşamışlardır. Yaptıkları mağaraların hepsi keşfedilememiştir. Manastırların 1989 yıl önceden temelleri atılmıştır ve halen sapaşlam ayakta dururlar. Bilindiği gibi, kiliseler ve onların ilkel biçimi olan manastırlar çok görkemli ve gizlidir. Kocaman dağ başlarında manastır açmışlardır. Yeraltında dev sığınaklar yapmışlardır. Bu ne demektir? Zamanın azgın Roma İmparatorluğu'na karşı, inançlarını savunmak ve toplantılarını yapmak için karargâhlarını tesis etmedir. Ve uzun süre, 300-400 yıl, sadece ezilenlerin, acı çekenlerin dini temsilcileri olarak, Roma'da gizlenerek yaşamaya çalışmışlardır. Yeraltına gizlenmiş, korkunç ve görkemli dağlarda kendilerine manastır açmış, dünyanın her tarafına savrulmuşlardır. Bu, çok büyük bir inançla ve azimle kendini korumadır. Dinsel görünüm altında sınıfsal savaşı sürdürmedir. Roma, artık 300-400 yıl geçtikten sonra, özellikle Bizans İmparatorluğu'nda dinin büyüklüğünü kabul eder ve bir dönüşüm geçirir. Hıristiyanlık artık resmi din haline gelir. İmparatorluğun gelişmesinde din artık temel resmi ideolojik çerçeve-

dir. İmparatorlar, Hıristiyanlığın hamisi kesilir; büyük kiliseler yaparlar. Örneğin, Ayasofya Kilisesi bu dönemden kalmaz. Artık Hıristiyanlık yücelik katına ulaşmıştır. Dolayısıyla, Hıristiyanlığın gizlilikten kurtulma dönemi başlamıştır. Gizlilikten kurtulan Hıristiyanlık resmileşmiştir, onur kazanmıştır. M.S. VI. yüzyıl sonlarındaki İslamın çıkışına kadar durumu böyledir. Görkemli bir uygarlık dini halindedir. Bizans İmparatorluğu, yarı-feodal, yarı-kölelik özellikleri ile Hıristiyanlığı da kendine çok iyi uydurarak, çok sağlam bir güce ulaşmıştır. Ve böylece yayılır, dört kıtaya etkisini taşırır. Daha önceki aşamasında bu dinin havarilerini, aziz ve azizelerini unutmamak gerekir. Hepsisi büyük zulme karşı başkaldırının kurbanları ve temsilcileridirler. Ve halen de böyle yansıtılır. Onları bu çerçevede anlamak gerekiyor.

Müslümanlık

Hıristiyanlık resmi bir ideoloji haline geldikten sonra Ortadoğu toplumlarında daha fazla etkili olmak için çaba sarf etmiştir. İstanbul bunun için bir merkezdir. Yine Şam çok önemlidir, bir merkezdir. Antakya hakeza böyledir. Fakat Arap Yarımadası'nda ilkel kabileler söz konusudur. Ne Yahudi dinine ne de İsvaviliğe tam bulaşmışlardır. Yani Hıristiyanlığın da mensupları değillerdir. Peki hangi dinin mensuplarıdır? Bilindiği kadarıyla, Kâbe'de Lad ve Fad tanrıları var. Bunlar kabile tanrılarıdır. Kâbe'de 360 tane putun varlığı söz konusudur. Ne kadar Arap kabilesi varsa, herhalde o kadar da put var. Rakam önemli değil, ama işin özü böyle. Unutmayalım, yine o zaman temel ideolojik çevre olarak dinsel bir kesim söz konusudur. Özellikle gelişen toplumun en gelişen temsilcisi olduğunu iddia eden Musevilik ve onun kavimi olan Yahudiler vardır. Şehir uygarlığında ve ticarete etkilidirler. Diğer yandan Hıristiyanlık vardır. Her ne kadar Musevilikle çelişmesi varsa da, o da resmi bir din, yani devletin dini olarak, Arap Yarımadası'nın kuzeyinde, Şam'da hâkim bir dindir. Burada çok güçlü bir uygarlık inşa edilir. Halen kalıntıları vardır ve görkemlidir. Arap Yarımadası'nın iç kesimlerine yönelik olarak güçlü kolonileri oluşmuştur. Kiliseler, manastırlar vardır. Orada Hıristiyanlar, papazlar faaliyet yürütür; hatta Muhammed ilk çıktığında, ticaret yaptığında bunlarla

temas kurar. Yahudi tüccarlarını tanır ve Yahudi tüccarların ne kadar insafsız olduğunu gözlemler. Arap Yarımadası'nda gelişmiş olan ticaretin Yahudilik tarafından nasıl engellendiğini, Yahudi tüccarların duruma nasıl hâkim olduklarını görür. Aynı şekilde, Hıristiyan papazlar daha güçlü bir konumdadırlar. Maddi y nden güçlüdürler; devletin de desteğini almaktadırlar. Yani hâkim konumdadırlar. Demek ki, Muhammed, iki dini de kabul edemez. Çünkü ticari çıkarlarına karşıdır. Yahudilik de, Hıristiyanlık da hayat hakkı tanımamaktadır. Ama unutmayalım ki, hem İsa hem de Musa, Filistin'de ortaya çıkar. Arap kabilelerinin bir benzer gerçeği içinde ortaya çıkarlar. Bir peygamber geleneği vardır. 124 bin peygamberden bahsediliyor. Öyle anlaşılıyor ki, irili-ufaklı her kabile neredeyse bir peygamber de orada ortaya çıkmıştır. O zamanki gelenek, peygamberse bir gelenektir. Peygambersiz yaşam düşün lemiyor. Dinsiz yaşam düşün lemiyor. Ortaya çıkan her  nc , kendini peygamber olarak gösteriyor. Kabilenin peygamberi, kavmin peygamberi, insanlığın peygamberi; o zamanki aşamanın toplumsal gerçeği tamı tamına öyledir. Arap kabilelerinin, özellikle o geri kalmış olanların durumuna biraz göz atıldığında, gerçek daha iyi anlaşılır. Bir tarafta Yahudiler, diğer tarafta Araplar. Sami ırkının önemli bir bölümü Yahudi kavimi biçiminde güçlenmiş durumdadır. Kendini insanlığın en seçkin kavimi olarak görüyor. Hıristiyanlığı kabul edenler, yine gelişmiş bir kesimi oluşturuyorlar. Ticarette özellikle ağrlıkları vardır. Çölde en geri kalanlar ise, o kabile-klan dinlerinde de görüldüğü gibi, çok geri, insanın o günkü koşullarında asla kabul edilmemesi gereken, devlet düşüncesine yabancı, insanlık düşüncesine yabancı bir konumu, maddi y nden tam bir anarşiyi yaşıyor. Dört taraftan çıkarları tehlikede. Bunlar maddi gerçekler, ama diğer yandan karşılarında yükselen bir uygarlık da var. Yahudiliğin ve İsviliğin geliştirdiği uygarlıklar var. Yine, aşağısında Habeşistan'da, hatta Yemen'de bu çelişme var. Yani, bir yanda feodal toplumların oluşturduğu uygarlıklar, kızgın çölde ise en geri Arap kabileleri bulunuyor.

Muhammed de bunların içinde yetişiyor ve bu çelişkileri görüyor. Hıristiyanlık ve Musevilik tarafından tam bir çember içine alınmıştır ve orada ortaya çıkan her  nc  kendisini peygamber ilan ediyor. O zaman ne yapacaktır? Bu koşullar altında ticaret hayatına atılıyor. Bir güç olma

gereğine inanıyor ama Arap kabileleri ve kabile tanrıları, geliştirmek istedikleri otoriteye, düzene son derece karşıdılar. Kureyş kabilesi ve diğer kabileler, Arap kavimi düşüncesini, imamlik düşüncesini kabul etmiyorlar. İliklerine kadar kabileciliğe ve kabile tanrılığına kendilerini kapmışlardır. Dolayısıyla, eğer ilerlemek istiyorsa, o zamanki resmi dinlere olduğu kadar, o kabile dinlerine de, kabile topluluklarına da karşı olmalıdır. Önemli oranda köleliği meşru gören Roma İmparatorluğu'na karşı olmayı, yine kabile düzeninden kavim düzenine, kabile otoritesinden devlet otoritesine yönelmeyi düşünmelidir. Bunun en somut ideolojik bir çerçevesi de, kavim dininden bütün insanlık dinine yönelmedir. Devletin resmi dinine karşı çıkar, imparatorluğun ezdiği kesimlere sahip çıkar; yine kabilelerin, o içinden çıkılmaz dinlerine, tanrılarına, putlarına karşı hepsinin çıkarlarını dile getiren tek tanrılı dine ihtiyaç vardır. Musa ve İsa yalnız Yahudilerin ve Hıristiyanların peygamberidir. Ama Muhammed, “ben yalnız Arapların peygamberiyim” demez; çünkü bu, o zamanki koşullara denk gelmez. Yine, İsa “ben tanrıyım” diyor. Bu nedenle Muhammed kendi kendisini tanrı da ilan edemez. Yapması gereken en uygun şey nedir? Geleneklere de dayanarak, kendisini tanrının elçisi, bütün insanlığın peygamberi ilan eder; hem de en son peygamber! Bu tez günün koşulları açısından son derece gerçekçidir ve devrimcidir. Önemli bir tarihsel boşluk söz konusudur. Tarihin bu boşluğunun önemli bir devrimle kapatılması gerekmektedir. Bu devrim, işte toplumsal koşulları, tarihsel aşaması böyle olan bir çerçevede vücut bulur. Böylece İslamın büyük çıkışı, İslamın büyük kılıcı, büyük yayılışı gerçekleşir. Mevcut tarihsel ve toplumsal gerçeklik böylesi bir devrimin başlamasına olanak tanımaktadır. Muhammed'in büyüklüğü buradadır; bu koşullara en iyi cevabı verebilen sistemi bulabilmiştir. İnsanlık tarihinde ilerici bir noktayı yakalayabilmiştir. Bu konuda hayli yoğunlaşmıştır. Yoğunlaşması Kuran'ın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ve bu biraz da anlaşılırdır. Çağın bütün dinsel düşüncesini imbikten geçirmiştir. Biz nasıl ki bütün halkların devrim tecrübesini, sosyalizmin tecrübesini özümseyorsak, Muhammed de o zamanın dinlerinin tecrübesini özümsemiştir. İçlerinden en olumlu yanları almış, en gereksiz yanları atmıştır. Muhammed, örneğin ütöpik olan “İsa'nın tanrı olduğu” düşüncesini atmıştır.

İnsanın tanrı olamayacağı apaçıktır; onu aşılıyor Muhammed, “Peygamber tanrı olamaz” diyor. Kabile dinlerinin 360 putu var; gidiyor hepsini bir günde yıkıyor; “Bu kadar tanrı olamaz” diyor. Bütün bunlar hep devrimci çıkışlardır. Diğer yandan bunların olumlu özelliklerini de alıyor. Tek tanrılı dinlerin de olumlu özelliklerini alıyor. Arap kavminin yüceltilmesi gerektiğini kavlıyor; bu da, Yahudilikten oldukça etkilenmektir. Ama Yahudiliğin hatasına düşmüyor; “Arap’ın, Aceme üstünlüğü yoktur” diyor. Burada eşitlik vardır. Bu, bir anlamda enternasyonalizmdir. Büyüklüğü, kabileciliği mahkûm etmesindedir. Ki, bizim halkımız bugün bile kabileciliği aşmış değildir. Fakat Muhammed, o zaman kabileciliği mahkûm edebiliyor. Demek ki, onun bütün dinsel biçimleri kendini putların yıkılmasında gösteriyor. Bütün bunları yaparken de büyük bir azim geliyor. Kendisine yönelik komplolar çoktur. Biliniyor; daha Mekke’deyken yatağına yapılan saldırıdan zor kurtulur. Yine gezdiği yolların üzerine dikenler, çakıllar, çalı-çırpı atılır. Böyle, son derece kritik bir yaşam içindedir. Bilindiği gibi, meşhur Hicreti gerçekleştirir. Hicret ederek ancak Kureyş’in kervanını pusuya düşürür, daha sonra da Şam’dan gelen kuvveti bozguna uğratar. Böylece bir siyasal-hukuki güç haline gelir. Yeni bir devletin temelleri atılır. Bundan sonra, bilindiği gibi, Arap Yarımadası’nı çok kısa bir süreç içinde yeni İslam ordularıyla işgal eder. Gerçekten İslamın ideolojik önderliği ve pratik militanlığıyla kısa süreler içinde düşürmediği bir kuvvet kalmaz. Daha 640 yılında, yani Medine’ye gelişi üzerinden 10 yıl geçmeden en büyük imparatorluklar olan Roma-Bizans ve Sasani imparatorluklarıyla savaşa başlamıştır ve çoğunlukla da bu imparatorlukların orduları yenilir. Arap Yarımadası’ndan kuzeye, doğuya, batıya ve Afrika’ya doğru bir yayılma başlamıştır.

Tarihte bu kadar hızlı gelişen, dünyanın dört bir tarafına yayılan devrim örneğine az rastlanır. Biraz da bu temelde gerçekçi yaklaşmak gerekiyor. Günün koşullarına göre, emir düzenine müthiş kavuşmuş, kendi komutanlık sistemini çok iyi yaratmış, askeri düzenlemeye oldukça erkenden ulaşmış, büyük bir disiplin, ama aynı zamanda büyük bir iman! İslamiyetin gelişiminde iman çok önemlidir. İmandan sonra askerlik gelir. Kılıca gerçekten çok sıkı sarılır. O zaman kılıcın rolüne bakalım; kılıç çekildi mi el-aman dlenir, herkes kılıcın korkusuyla imanı tanır. Günümüzde insanımız kendisi için zor-bela imana geliyor. Onlar günde,

yılda sayısız kabile ve kavim imana getiriyorlar. Kılıcın keskinliği, fikrin ve azmin büyüklüğü deniliyor. O halde, tarihin büyük çıkışlarından ders almayı bilmek gerekir. O dönem görkemli çıkışların yapılması gerekiyordu. Bu anlamda İslamiyet, dönemine göre çok büyük bir devrimdir. İşte, Türkiye’de bazı sol gruplar vardır, 12 Eylülle birlikte varlıkları silindi. “Biz sosyalistiz” diyorlardı, kısa bir dönemde silinip gittiler. Oysaki bir İslamiyet, din olarak 1400 yıldır varlığını sürdürüyor. Hem de öneminden fazla bir şey yitirmeden. Demek ki İslamiyet, insanlık tarihinin önemli bir aşamasında önemli bir çözüm gücü olarak devreye girmiştir. Kılıcın rolü vardır, ideolojinin rolü vardır. Büyük moral ve kararlılık söz konusudur. Bizim de mensubu olduğumuz Ortadoğu toplumlarının hala süren temel yaşantı biçimi haline gelebilmiştir. Görülüyor ki İslami devrim, kesinlikle klan-kabile düzenine karşıdır; onu devrimle aşmaya çalışır. Yahudi kavimciliğine de karşıdır; onu üstünlük anlayışına da karşıdır. Bu anlamda devrimcidir. Hıristiyanlığın resmi düzenine de karşıdır; ki Hıristiyanlık önemli oranda köleciliği temsil eder. Köleciliğin etkileri hem Bizans, hem de Sasani İmparatorluğu’nda güçlüdür. Onlara göre üstün bir rejimin, yani feodal uygarlığın yoğunlaştığı, şekillendiği bir dindir İslamiyet. İslamlık son tahlilde, en gelişmiş feodal uygarlık dindir. Hatta Çin’deki, Hindistan’daki benzerlerinden daha fazla, bu uygarlığın hazırlayıcısıdır. Görkemli hazırlayıcısıdır. Ve döneme göre evrensel çapta, klan, kabile düzeninin, yani ilkel komünal toplumun tam aşılmasında rol oynadığı gibi, yarı köleliği, hatta biraz gelişmiş sınırlı bir feodaliteyi temsil eden düzenleri de çok geride bırakıyor. Bu düzenlerin etkisi altındaki insanlara, bunun için bir kurtarıcı gibi gözüküyor. Bizanslılar, Sasaniler, dönemine göre, köleliğin acılarını, ızdıraplarını halklara çektiriyorlar. Kabilecilik düşüncesi hiç ilerletmiyor. İşte bu çerçeveyi aşmanın devrimciliği isteniyor. Dolayısıyla, İslamiyet, gidilen her yerde ezilenler tarafından özellikle bir kurtarıcı din gibi karşılanıyor ve kolay özümseiyor, benimseniyor. Hızla yayılmasının, egemen olmasının özünde bazı tarihsel ihtiyaçlar vardır. Yalnız kılıç gücüyle yayılmayı sağlamıyor; toplumun ilerlemesinde çok büyük bir gelişim imkânı verdiği için, mevcut acıların, ızdırapların giderilmesinde, aynı zamanda toplumsallığın gelişmesinde, bilimin, sanatın, devletin gelişmesinde ile-

ri bir evreyi temsil ettiği için gelişme imkânı buluyor. Ve daha 650 yıllarına gelindiğinde -ki, doğuşundan 20 yıl sonradır- ta İran içlerine, Anadolu'ya, Afrika'ya kadar kök salar, devrimsel bir çıkıştır, zamanına göre insanlığın gelişmesinin en üst bir aşamasını temsil etmektedir. Bu uygarlığın gelişmesinde Arap kavimciliğinin yeri büyüktür; fakat şovenist değildir. Diğer halkların varlığına rıza gösterir. Özellikle Yahudilik gibi üstünlük iddiasını taşımaz, dolayısıyla diğer halklar tarafından kolay kabul görür; ezilen kesimler tarafından hemen benimsenir.

Bütün bunların yanı sıra İslamiyet, doğuşundan itibaren bir ayrılığı da yaşar. Bu ayrılık, etkisini günümüze kadar getiren, İslamiyetin erkenden devletleşmesini isteyen kesimler, güç-otorite haline gelmesini isteyen kesimler ile, onun ideolojik özüne, eşitlikçi özüne bağlı kalmak isteyenler arasındaki ayrılıktır. Bu, aynı zamanda, İslamiyet'te kendini fazla dönüşüme uğratmadan, kabilenin bön çıkarlarını bir tarata itmeden, bilakis İslamlığın yarattığı büyük olanaklar içinde, bu olanakları ele geçirerek eski mal, mülkleri ve otoritelerini yüz kat artırmada, yani kapsamlı bir biçimde geliştirmede rol almak isteyenlerle, İslamın devrimci özüne, onun bütün insanlığı kurtarması gerektiğine inanan, adilliğine bütünüyle bağlı olan, dürüst özünü temsil edenlerin çelişkisi veya ayrılığıdır. İşte sınıfsal özü bu olan bir çatışma oluyor. Eski toplumun kalıntıları, o kalıntıları İslam maskesi altında sürdürmek isteyenlerle, İslamın gerçek devrimci özüne bağlı kalmak isteyenler arasındaki bir çatışmadır yaşanan. İşte bu çatışma, çok şiddetli bir biçimde ve hem de İslamiyetin çıkış yıllarında yaşandı. Daha Muhammed vefat etmeden bu çatışma başlamıştı. Bilindiği gibi, çatışmanın basını çeken vardır. O zamanki Emevi sülalesi, eski toplumun egemenlerini temsil etmekte, İslamiyet'i maske olarak kullanmakta, daha çok onun sağcı yorumunu esas almakta, ve çok kariyeristçe, çok komplocu bir tarzda, yalan-fitneyi erkenden İslama sokmakta, bu temelde hızla devletleşmektedir. Emeviler, iktidarın nimetlerini hemen toparlıyorlar; dolayısıyla palazlanıyor ve güçleniyorlar. Bunların sağ yorumuyla, daha sonra Sünnilik bir mezhep olarak geliştirilmekte ve buna ideolojik kılıf giydirilmektedir.

Bir yandan böylesi bir kesim ortaya çıkarken, öte yandan da Muhammed'in yakınlarından olan ve gerçekten tamamen militanca İslama hizmet

etmiş, bu konuda büyük özveri ve cesaret göstermiş, aynı zamanda çok bilinçli, İslamın özüne ve onun eşitlikçi adil özüne inanmış, mal ve mülke göz dikmeyen, otoriteyle başı dönmeyen İmam Ali'nin başını çektiği bir kesim vardır. Bu akım, daha sonra karşımıza çeşitli mezhepler biçiminde çıkar. Yani Alevilik diyebileceğimiz, Ali'nin tutumundan yana olma temelinde bir kesim gelişir. Fakat bu bölünmede, bilindiği gibi, Emevi sülalesi baskın çıkar. Bu baskın çıkışın kaynağında iktidara sahip oluş vardır. İktidar, Emevilerin elindedir. Emeviler, o dönem Şam'da kurumuşlardır. İktidar ve para ellerindedir, olanakları geniştir. Bunlar, erkenden sağa yaklaşmakta ve bu konuda, eski toplumun aile ve kabile şeflerine çok taviz vermektedirler. Onları hızla yanlarına çekerek para ve güce dayanıp bunu, sınıflı toplumu geliştirme temelinde kullanarak, güçlenip egemen olurlar. Diğer kesim olan Aleviler, yani Ali yanlıları, daha çok ideolojik saflığa-arılığa bağlı kaldıkları, kimseye para ve mülk dağıtmadıkları, özellikle imanla, İslamın militan özünü yaşamak istedikleri için, yaman savaşır, etkili savaşır fakat hâkim olamazlar. Alevilik güçlü bir kanat olarak gelişmesine rağmen, bu nedenlerle hâkim olamaz. Bilindiği gibi, bu çekişme o günden bu yana süregelir.

Bu konuda İran Şiiliğinin istisnai bir durumu, önemli bir yeri vardır. Şiilik nedir? Daha çok İslamın İran çerçevesi içinde yorumlanması, İran'da egemen olan bir devlet geleneğini ve uygarlığı önemli oranda geliştirmiş bulunan Sasanî İmparatorluğu'nun yıkılış sürecinde, İran kavimlerinin başında bulunan Fars kabilesinin ve diğer İranlı kavimlerin çıkarlarına uyarlanmış İslamdır diyebiliriz. Başlangıçta Sasanîlerin kendi dinleri vardır. Zerdüştlük halen etkilidir ve biraz da milli-kavim özelliği ağır basan bir dindir. Sasanî İmparatorluğu, İranlı kavimlerin bir imparatorluğudur. İslamiyetle uzun süre çatışmışlardır. İslamı geliştiren Emevi sülalesi Sünnî'dir ve bunların İran'a saldırısı, İran'ın o görkemli imparatorluğunu yıkmıştır. İmparatorluğun yıkılması ile birlikte, bunlar çok büyük baskılara ve katliamlara tanık olurlar. Bu durum, İranlıların neden Şiiliği seçtiklerini, Aleviliği benimsediklerini ortaya koyar. Böyle bir baskı ve katliam, o zaman gelişmiştir ve Emevi sülalesi, İmam Ali çevresine de aynı zulmü, Ali'nin oğlu Hüseyin daha Kâbe'deyken uygulamıştır. Hüseyin'in kellesi tepside Emevi'ye camisine getirilip sunulmuştur. Demek ki İmam Hüseyin ve diğer aile efradı, Emevi'lerin, o zamanki Sultan Ye-

zid'in katliamıyla, acımasızlığı ile karşı karşıyadırlar. Öte yandan, İranlılara da Emevi sülalesinin saldırıları söz konusudur. Bu durumda kimi tercih edeceklerdir? Elbette ki kendileri gibi mazlum bir durumda olan İmam Ali taraftarlığını, hem de ustalık derecesinde kabul edeceklerdir. Bilindiği gibi, Şiilik, en yaman İmam Ali taraftarlığı, savaşçı militan İmam Ali taraftarlığıdır. Ve bunun son derece anlaşılır bir nedeni vardır. Kendileri için çok hayati olan birçok değerın yıkılmasında vahşi davranan Emevi'lerin, -ki o zaman Emevi sülalesinin komutanları gerçekten çok vahşi idiler- Roma imparatorlarının vahşetini bile geride bırakan, İmam Ali taraftarlarına, Hüseyin'e yaptıklarını göz önüne getirirsek (ki, bunlar Müslüman'dırlar, Arap kavimlerindenirler), bunlara bu kadar zulüm yaptıklarına göre, diğer kavimlere elbette ki çok daha acımasız davranacaklardı. İşte bu, Şiiliği ortaya çıkarır; Şii militanlığının bir direnme mezhebi olarak şekillenmesine yol açar. Ta o günden bugüne kadar savaşırılar. Bu savaşım sürecinde Ebu Müslüm ve Abbasi İmparatorluğu'nun kurulması, Emevi sülalesinin dağılmasına yol açar, bunda İran'ilerin de güçlü payı vardır. Görülüyor ki, Şiiler, İslamın, İmam Ali yandaşlığının en militan kesimidir. Yıkılan Sasani İmparatorluğu nedeniyle de biraz İrani özelliklere bürünür. İran'ilerin, yani Fars veya diğer İran'i kavimlerin uğradığı katliamlara karşı bir tepki özelliği taşır. Ve kendini sürekli savunmada bulur. Bu anlamda, belli bir haklılık yönü de vardır. Zulme ve haksızlığa karşıdır. Sürekli savaşım içindedir, dolayısıyla da militancadır.

Türk egemenlerinin İslamiyet'e yaklaşımı ikiyüzlü ve gericidir

Şimdi de Türklerin İslamiyetle ilişkisi ve İslamın Türklerin durumu üzerine etkileri konusuna değinmek gerekmektedir. Bu önemli bir konudur ve gerçeklerimize doğru yaklaşımda daha aydınlatıcı olacaktır. Türk boyları (o dönemde bu boylardan henüz güçlü bir Türk kavimi de oluşmuş değildi), Oğuz boyları, İslamiyetle ilk teması, saldırı ve çapulculukla Ortadoğu'da yer edinmeye çalıştıkları dönemde kurarlar. Daha çok fetheden, hem de baskı ve sömürü yanı ağır basan feodal devletler kurma ve bunu da en zorba bir temelde sürdürme karakteri, bu dönemde İslamlıkta güçlenmiştir. Burada hemen, başlangıçta İslamlığın büyüklüğü, yüceliği ve ataklığının önemli oranda gelişen feodal uygarlıkların sınıfsal karakterini oldukça güçlendirmiş olduğunu belirtmek gerekir. Dolayısıyla, bu uygarlığın yayılmasında rol alan komutanlar ganimet peşindedirler. İslamın bir yardımlaşma olarak görülmesi gereken ganimet kavramı, başlangıçta bir ilerlemeye hizmet edecek, ancak bu kurum daha sonra yozlaştırılacaktır. Tamamen hanedanlıklar, hükümdarlıklar tesis etmek için kullanılacaktır. X. yüzyıla doğru geldiğimizde, Orta Asya kapılarındaki İslamlık, başlangıçtaki ilerici-devrimci özünü önemli oranda

yitirmiş; bunun yerine hanedanlar, sultanlar ve meliklerin elinde ganimet yoluyla değerlerin gaspına oldukça imkân veren katı bir tutuculuğa dönüşmeye başlamış; hızla feodalleşmek isteyenlerin, hızla ganimet ve güç toplamak isteyenlerin elinde artık bir ideolojik silah haline gelmiştir. Bu dönemde yayılcıdır ve bu anlamda emperyalist bir öncülüğe yükselmiştir. İşte Türkler, Türk boyları, İslamiyet'in bu aşamasında onunla temas kurmuşlardır. Türk boyları, o dönemlerde Orta Asya'da kuraklık vb. nedenlerden dolayı sıkışmıştır ve kesin olarak bir tarafa savrulmak durumundadır. Türkler bu dönemde at sırtındaki boylar topluluğudur. Son derece atiktirler. Hem üzerinde yaşamış oldukları coğrafyanın körüklediği sıkışık durumları, hem de at sırtında beslenen boylar topluluğu olmaları nedeniyle, tam da bu biçimde İslamiyetle karşılaştıklarında, savrulacaklar, her tarafa yayılacaklar ve bunun için bir saldırı silahına ihtiyaç duyacaklardır. Bu saldırı silahı onları hem ideolojik, hem siyasi yönden çok güçlendiren bir silah olmalıdır. Onlar en çok bunu ağırlıkta görecektir ve buna sarılacaktır. Çin'e gidiyorlar ve hemen Çin İmparatorluğu'nun hizmetine giriyorlar, general oluyorlar. Kısacası, hâkim olana uymada son derece çıkarıcıdır. İşte o dönemde İslamlık da bunlara böyle imkân ve özellikler sunuyor. İslamın kılıcını ellerine aldılar mı, onun ideolojik saf yorumunu da yüzlerine maske olarak geçirdiler mi, çok iyi bir yayılma imkânı buluyorlar. Büyük bir ganimet elde etme ve siyasi güç olma imkânı ortaya çıkıyor. Bu nedenle Türk boylarının şefleri hızla Müslümanlaşıyorlar. İslamlığı reddetmeleri halinde, çok güçlü İslam ordularıyla çarpışmak zorunda kalacaklar ki, bu da mümkün değildir. İran Şia biçimini kabul ederlerse, mevcut hâkim kesim olan sağ kesime, despot ve talancı kesime karşı çıkmak zorundadırlar ki, bu da çıkarlarına uygun değildir. Oysa Türk boy şefleri, feodal, sultan, melik olmak istiyorlar. Dolayısıyla, Alevi-Şia biçimine karşı, en sağ, çapulculuğa ve baskıya en çok hizmet eden Sünniliği kabul ederek ve bir de buna kendilerinin gelişim seviyesi olan ilkel-komünal toplumun en üst evresini ekleyerek gelişmek istiyorlar. Bu üst evreyle önemli feodal güç sahibi olma olanağı birleşince muazzam bir feodal sıçrama yapıyorlar. Atın üstünde bir boy, ilkel-komünal toplumun en son aşaması, yani barbarlık aşamasında olmaları ve İslamiyet'in en sağ yorumuyla karşılaş-

maları Türk boylarını, egemenlerini, İslamın vurucu-kırıcı gücü haline getiriyor. Ve gerçekten kısa sürede İslamlaşmaları ile birlikte, İran'ı boydan boya istila ediyorlar. Hindistan ve Afganistan'a açılıyorlar ve daha 1050 yıllarına geldiğimizde Abbasi İmparatorluğu'nun saraylarına ortak oluyorlar. XI. yüzyılın ortalarından itibaren ise, Irak, Kürdistan ve Anadolu topraklarına girmeye başlıyorlar.

İşte bu yayılma durumları önemlidir. Nasıl bu kadar yayılabiliyorlar? Bunlar İslamiyet'te bir devrim mi yaptılar? Hayır! Türk ve İslam ilişkilerini gerçekten önemle ele alıyoruz. Ve son derece gerçekçi bir ele alıştır bu. Bunlar İslamlığın önderliğini ele geçirdiklerinde İslamın en sağcı, en ganimetçi, en gaddar özelliklerini esas alıyorlar. Bu ne demektir? İslamın gerçek devrimcileştirici, uygarlaştırıcı yönüne karşı, en sağcı, gerici, katliamcı özelliklerini esas alıyorlar. Türk egemen sınıfının Türk feodalitesinin oluşması bu anlamda gericidir. İslam uygarlığının özüne bile karşıdır. Yani sahte İslamcıdır; İslamın özünü geriletmekte, baskı altına almaktadır. İslamiyet'in gerçekten en sahte kavimi, en sahte bir temsilcisidir. Belirttiğimiz gibi, ganimet için, siyasal güç olmak için, feodal, melik, sultan olmak için İslamiyeti kabul ediyor ve bir de bunu en geri, en sağ, en bastırmacı özellikleri ile gerçekleştiriyorlar. Burada ilericilik ve devrimcilik aranmaz. İşte Türklüğün İslam tarihindeki yeri ve rolü budur ve kesinlikle olumsuz yanı egemendir. Bunu Abbasi İmparatorluğu'nun yıkılışında, İran'daki devletlerin yıkılmasında görmek mümkündür. Anadolu'da yürütülen İslam istilasında görmek mümkündür. Burada hemen bir konuya daha değinmek gerekiyor. Türk boylarının egemen kesimi, sermaye, artı değer, siyasal güç elde eden kesimi hızla palazlanır ve devlet gücü haline gelirken, Türk boylarının alt kesimi, yani aşiret birlikleri dağılıyor, sınıflaşma başlıyor. Feodalleşenler ve serfleşenler var. Serfleşenler Türkmenlerdir. Feodalleşenler ise, aşiretlerin önde gelen boy beyleridir. Onların İslama yaklaşımı söz konusudur. Bu da anlaşılırdır. Çünkü sınıfsal bir çelişki var ve bu o zamandan beri Türkmenlerle, boy beyliğini bir savaşım içinde tutmuştur. Ve bu savaşım gerçekten şiddetlidir. Türk boylarındaki savaşım, özellikle boyların devletleşmesiyle birlikte çok acımasız bir hal alır. Türk boy beyleri, Türkmenlere, diğer kavimlere yaptıklarından daha fazla gaddarlık yapmışlardır. Çünkü Türkmenlerin

varlığı onların sınıf iktidarını engelliyor, etkiliyor. Sınıflaşma sürecinde kabile oymaklarının ayrışma uğramasında sert bir çıkarlar kavgası başlıyor. Ve bu çıkarlar kavgasında elbette ki feodalizmi esas alan kesim hâkim çıkacaktır. Türkmen ise serfleşecektir, dağlara yerleşecektir. Beyler imparatorlukların eski devlet merkezlerine yerleşecek; Bağdat'tan Konya'ya, İstanbul'a ve diğer irili ufaklı feodal devletçik merkezlerine kadar yoğunlaşacaklardır. Sınıf çatışmasından ötürü de Türkmen Toros dağlarına çekilecektir. Kıyıda köşede, şurada burada kendini yaşatmaya çalışacaktır. Türk toplumundaki sınıfsal çelişmenin doğuşunun dinsel bir görünüme, mezhepsel bir görünüme bürünmesinin anlamı budur. Büyük Selçuklularda olsun, Anadolu Selçukluları'nda olsun, Türk devletlerinin kuruluşlarında bu model olduğu gibi izlenir. Feodalleşen kesim, önce de belirtildiği gibi, İslamın Sünniliğini, hâkim sağ yönünü esas alır. Bunun ideolojik kılıfı altında Anadolu'ya yerleşir.

Anadolu'da belli bir yoğunlaşma ile birlikte Anadolu Selçukluları'nın kuruluşundan sonra çok sayıda Türk boyları Anadolu'ya akın ederler, o bilinen büyük göç dalgaları gelişir. Oldukça büyük bir Türk ve İslam nüfusu burada yoğunlaşır. Bizans'ı geriletirler. Bizans'ın geriletilmesinde, yine döneme göre İslamın ileri bir uygarlığı temsil etmesi, Bizans'ın ise özellikle egemenlik altında tuttuğu kendi halkı ve diğer halklar üzerinde yüzyıllardan beri süren katmerli bir baskıyı temsil etmesi rol oynar. Bizanslılar artık baskı ve sömürüden nefret ediyorlar. Çünkü böyle bir imparatorluğun hükmü altında yüzyıllardan beri acı çekiyorlar. İslam onlara bir taze kuvvet, bir kurtarıcı kuvvet gibi geliyor. Yani Türklüğün işgalci, istilacı karakteri altında, özünde bu olmamasına rağmen İslamın genel algılanışı biraz böyledir. Köhnemiş Bizans'a karşı taze bir kuvvet olarak bilinirler. Türk kavimi eliyle, Türk feodalleri eliyle çok güç kazanmış bir İslam saldırısı söz konusudur. Arapların elinde bu yön aslında kısmen sınırlıdır; Malatya'ya kadar giderler ama Bizans'ı zapt edemezler. Bizans'ın zaptı, İstanbul'un fethi, Türk egemenliği, yani Osmanlı İslam İmparatorluğu eliyle gerçekleşecektir. Bizans'ın önce geriletilmesi ve daha sonra yıkılması, bu açıdan eski bir imparatorluk biçiminin ta Roma'da vücut bulan bir imparatorluk biçiminin aşılması ve en sağcı, biraz da gecikmiş büyük merkezi Osmanlı İmparatorluğu'nun kurulması demektir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihteki çerçevesini kısaca özetlersek: İslamın devrimci aşamasını çoktan aştığı bir dönemde hüküm sürmüştür. Feodal uygarlığın ilerici ve olgunluk aşamasını geride bıraktığı, XV. yüzyıla doğru gelindiğinde İslamın gerileme aşamasına ulaştığı çok sağ bir önderlik altında bir gerilemeyi yaşadığı dönemde devreye giren Türk kavimleri de gerçekten İslam uygarlığına fazla bir katkıda bulunmamışlardır. Tamamen gasp ve çapul peşinde koşmuşlardır. Bu nedenle, uygarlığa herhangi bir katkıları olmamıştır. Elbette yaptıkları bir şeyler vardır ama bu ilerleme anlamında, aşama anlamında değildir. Tamamen fetih peşinde koşan, birde buna muhtaç olan çok sayıda boy vardır. Bu boylara sürekli yeni topraklar gereklidir. Bu, yeni toprakların gaspı için kendini sıkı sıkıya görevli hissetmelerine yol açmaktadır. Dolayısıyla, İslami feodal uygarlığın gerileme aşamasına denk gelen bu aşama daha çok da Osmanlı İmparatorluğu'nun gerçeğinde görülen, onun İstanbul'u fethiyle birlikte dönemin en güçlü imparatorluğu haline gelmesi ve bu temelde tutuculuğunun daha da artmasıdır. Bu dönemde kapitalizmin yeni bir üretim biçimi olarak gelişmesi, kapitalizme göre feodalizmin geriliği temsil etmesi, kapitalist ideolojiye, burjuva ideolojisine göre artık dinsel yönü ağır basan ideolojilerin tutuculaşması, hele bunların en olumsuz özelliklerinin daha da açığa çıkması, Türk Osmanlı İmparatorluğu'nu dönemin tutucu, muhafazakâr ve uygarlığı fazla geliştirmeyen merkezi otoritesi haline getirir. Dolayısıyla bu dönemde imparatorluğun halklar üzerindeki egemenliği, onların gerilemesine yol açmıştır. Tarihi açıdan da artık feodal uygarlık ilerleme dönemini doldurmuştur. Ve en güçlü feodal merkezi imparatorluk olan Osmanlı İmparatorluğu bu açıdan en tutucu ve halkların kapitalist üretim biçimine doğru ilerlemesini, kendi öz güçleri ile ilerlemesini engelleyen bir konumdadır.

Arapların elinde gerçekten önemli bir uygarlık yaratmış olan İslamiyet, bu imparatorluğun elinde tam tersine bu uygarlığın yıkılmasında rol oynamış, hem de Araplar üzerine yönelerek, Arapları tekrar dört yüzyıl egemenlik altına alarak, onların devlet gücünü kırarak, eski aşiret, kabile toplulukları düzeyine indirerek, yıkıcı bir etki yaratmıştır. Osmanlı egemenliği altındaki Araplar, adeta çok büyük bir uygarlığın sahibi değilmiş gibi, geriyi simgeleyen, klan-kabileci özellikleri ağır basan bir yapı-

ya bürünmüşlerdir. Dolayısıyla, Osmanlı İmparatorluğu'nun Arap kavimi üzerindeki rolü olumsuzdur, gericidir.

Osmanlılar, İran'la da sürekli savaşım içinde olmuşlardır. İranlılar Şia, yani Alevi temelindeki çıkışıyla Safevi İmparatorluğu somutunda Osmanlılara karşı direnmişlerdir. Dolayısıyla onların yıkıcı işgallerini, baskılarını reddetmişlerdir. Boyun eğmemişlerdir. İranlılar kendi özgüçlerine dinsel bir görünüm de verseler, bu Şialık çerçevesinde de olsa, daha çok milli yönleri olabilen, daha çok özgür gelişmelerine imkân hazırlayan ve de bunu Osmanlıya karşı, onunla savaşım içinde sürdürebilen bir konumu yaşama gücünü bulmuşlardır. Bu, onların sürekli savaşım içinde günümüze kadar kendilerini güçlü konumda tutmalarına yol açmıştır.

Kürdistan üzerinde Osmanlı politikaları çok iyi biliniyor. Kürdistan'da feodalizmin başladığı yıllarda Kürt aşiret ve kabilelerinde feodalizm geliştiriyor. Feodal beyliklerin geliştirilmesi söz konusudur. Beylikler, bilindiği gibi, oluşmalarında daha çok İslamın sağ yorumlarını esas alırlar. Yani Sünni olurlar ve bunu resmi mezhep kabul ederek hangi imparatorluk varsa onun emrine girerler. O zamanki güçlü imparatorluk Osmanlı İmparatorluğu'dur. Şialık ise İran'ı temsil eder. Dolayısıyla bey olma, beylik kurma, hatta döneme göre hükümdarlık durumuna kadar yükselme, Sünniliği esas alan imparatorluğa dayanmakla olur. Bu Kürt beylerinin on binlerce askeri vardır. Örneğin, Bitlisli Emin'in durumu böyledir. Çok sayıda böyle beylik vardır. Bunlar, bu kadar güçlü feodal beylikler, hükümetler durumuna gelmeleri açısından çıkarlarını Osmanlılarda görüyorlar. İranlılar ise, bu beylikleri Osmanlıya karşı kışkırtmaktadırlar. Gerçekten bugün bile İran yetkilileri, daha fazla Anadolu içlerinde Aleviliği örgütlemekte ve onları siyasal bir kavga içine ve isyana sürüklemektedir. O dönemde çok büyük isyanlar söz konusudur. Selçuklular döneminde bu böyle olduğu gibi, Osmanlı İmparatorluğu döneminde de böyledir. İşte bu korku Osmanlıyı Kürt Sünni beyliklerine oldukça geniş bir otonomi tanıyarak, ittifak kurmaya götürüyor ve Kürt beylikleri ile kendini güçlendiriyor. Kürt beylikleri de, beylik çıkarlarını Osmanlı İmparatorluğu'nda görüyorlar. Bu, XVI. yüzyılının ilk çeyreğinde oldukça gelişen bir durumdur. İmparatorluk içinde son derece geniş otonomiye sahip olan Kürt beylikleri, bu özel konumlarından dolayı imparatorluğun doğudaki tampon gücüdür. İran'a karşı imparatorluğu ko-

ruyorlar. Bu nedenle geniş otoriteleri söz konusudur. İmparatorluğu askeri yönden oldukça beslerler. İran'la yapılan savaşlarda bunların sayıları yarı yarıyadır. Hatta Türklerin Bizans'ı geriletmesinde Malazgirt Savaşı'nda Alparslan'ın ordularındaki Kürtlerin sayıları 20 bine yakındır. Savaşın kazanılmasında da rolleri çok büyüktür.

Bu anlamda, Türklüğün, Türk egemen sınıfının oluşmasında Kürt beyliklerinin rolü çok önemlidir, hatta belirleyicidir. Özellikle araştırmalarla bunun gün yüzüne çıkması hayli önemli bir konudur. Bunun karşısında Kürtlerin ezilen kesimleri, Osmanlılara ve işbirlikçilerine boyun eğmek istemeyen kesimleri İran'ın etkisiyle Alevilik mezhebinde yoğunlaşırlar. Özellikle dağlık alanlarda bu böyledir. Yine Müslümanlığı kabul etmek istemeyenlerin durumu şöyledir: Özellikle dağ kabilelerinden büyük bir kesim, yani ezilen ve sömürülen halk kesimi, Osmanlı etkilerine ve işbirlikçilerine karşı, onun mezhepsel görünümü olan Sünni'ye karşı kendisini çelişki içerisinde görür ve bu nedenle direnme içinde olur. Kısaca İslam dininin günümüze kadarki tarihsel gelişmesi böyle özetlenebilir.

Bu konuda bazı sonuçlar çıkarılmak istenirse, şunlar belirtilebilir; özellikle İslamiyet'in çıkışı bir devrimdir. Doğuşundan itibaren içerisinde bazı sapmalar çıkmıştır ve bu günümüze kadar da sürmüştür. İslamiyet ilk aşamasında, Arap yayılmacılığının ilk dönemlerinde feodal uygarlığın gelişmesinde ilerletici bir röle sahiptir. Feodal uygarlığın gelişmesinde evrensel bir hizmet görmüştür. Askerlikte, siyasette, bilimde oldukça ileri bir aşamaya ulaşılmasında hizmet görmüştür. İslamiyet yayılıp genişledikçe, her kavim onu kendi durumuna uyarlamak istemiştir. Bu, ezilen kavimleri İmam Ali yandaşlığına doğru götürürken, aynı zamanda bunlar ezilenleri, hem sınıfsal, hem de ulusal yönden (milli özellikler yönünden) ezilen kesimleri teşkil ediyorlar. Halk toplulukları içinde feodalleşenler, yani ezenler ise, İslamın daha çok resmi sağ Sünni ideolojik çerçevesini esas almaktadırlar. Sınıfsal ve ulusal kavgalar bu nedenle tarih boyunca önemli oranda İmam Ali yandaşlarıyla Sünnilerin çelişkisi görünümüne bürünmüştür. Ama özünde, gerçekten Türkmen-Türk boy beyleri çelişkisinde görüldüğü gibi, yine İran'daki milli baskılara karşı çıkmada görüldüğü gibi, tamamen sınıfsal ve ulusal temellerden kaynaklanan bir çatışma söz konusudur. Ama görüntüsü, ideolojik çerçevesi dinseldir, mezhepseldir.

Şimdi de Türklük-İslamlık ilişkisini günümüzü ilgilendiren yönüyle değerlendirmeye çalışacağız. Bilindiği gibi, XVII. yüzyıl sonlarında ve XVIII. yüzyılın başlarında, kapitalizm toplumu uyandırmış; burjuva devrimi Avrupa'da etkili olmaya başlamıştır. Fransız Devrimi ile burjuva gelişmeler bütün Avrupa'ya taşırılmaya çalışılır. Bu nedenle, daha önceden başlayan Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'daki gerilemesi süreci bu yüz yılda daha da hızlanmış ve tamamen gerileme dönemine girmiştir. Önce duraklama, sonra gerileme dönemine girmiştir. Bu aşamada artık Batı'nın bariz bir üstünlüğü söz konusudur. Batı'nın genelde Doğu, özelde Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki etkisi artmakta, buna karşın imparatorluk gerileme sürecini doldurmaktadır. Dolayısıyla, eski sömürü ve güç biriktirme imkânlarını kaybetmektedir. Bu nedenle, gittikçe daha fazla tutuculaşmaktadır. Özellikle Anadolu, Kürdistan, Arabistan ve Ermeni halkı üzerindeki baskısı katmerleşmektedir. Daha fazla vergi toplamak istiyorlar, daha çok savaşı devşirmek istiyorlar. Bunlar da ancak amansız baskılarla mümkün olabiliyor. Aynı zamanda Batı'ya boyun eğme süreci de geliyor. Artık Osmanlılar içinde Türklük, Türk egemenleri gelişmeye başlıyor. Sultanlardan bütün bürokratlarına kadar zaten çoğu devşirmedir, Hıristiyan kökenlidir, sahte bir Müslümanlaşmaları söz konusudur. Bunlardan Sokullu gibi sahte büyük vezirler de çıkıyor. Bunların ardılları, özellikle XIX. yüzyıla gelindiğinde oldukça yıpranmışlardır ve imparatorluk epey zayıf düşmüştür. Balkan halkları, Hıristiyan halklar, dinsel temellerde, yani kiliselere dayalı ideolojik bir çerçevede de olsa, kapitalizmin etkisiyle hızla milli uyanışa yönelmişlerdir. Bu anlamda hem milli ve hem de dini yöneliş aslında yenidir. Çünkü Osmanlı İslamcılığına karşı kendi milli kiliseleri de savaşıyor. Çıkışları millidir. Aynı zamanda Batı'nın etkisiyle milliyetçilik bilinçleri uyanmıştır. Bununla da savaşmaktadırlar. Bu imparatorluğu Balkanlar'da önce son derece zayıftılar, sonra etkisizleştirirler ve sonunda tasfiye ederler. Bu durumda imparatorluk kısmen Doğu halkları, İslam halkları üzerinde etkiliyse, bu da İslamlık yüzündendir. Bilhassa bu halkların kapitalizmin etkilerine çok geç girmelerinde Osmanlı İmparatorluğu'nun rolü büyüktür. Türk egemen kesimin Batı etkisine girmesi XIX. yüzyılda şiddetleniyor. XIX. yüzyıl ortalarından itibaren yarı sömürgeleşmeye başlıyor. Bunda borçlanma önemli bir etkidir.

Artık İslami esaslara göre eğitim yerine Batılı esaslara göre eğitim başlar. Eğitimde ikilik başlamıştır. Doğu-Batı çatışması başlamıştır. Ho-mojenlik ortadan kalkmıştır. Batı'ya boyun eğmecilik imparatorlukta, sultanlıkta, bürokratlarda gelişmiştir. Kompradorlaşma vardır. Azınlıklar önemli oranda kompradorlaşmışlardır. Bu süreç Türklüğün İslama yakla-şımında, özellikle Türk egemen kesiminin yaklaşımında ayrılıklar ortaya çıkaracaktır. Bu da laik olanlarla doğucu İslamcıların çatışmasına götürür ve özellikle XIX. yüzyıl ortalarından itibaren hız kazanır. Jön Türkler or-taya çıkar. İslamlığı biraz daha Batı'yla uzlaştırma çabasına girişirler. Ciddi bir İslami reformu göze alamazlar. Zaten İslamda reform ve re-formculuk olmayan bir şeydir. Gerek de yoktur. Batı bugün “siz de re-formlar başlatın” diyorsa da, İslamın gerçeği ayrıdır. Türk egemenlerinin çıkarı artık bundan sonra Batılı sömürgeci devletlerle, kapitalist devlet-lerle işbirliğindedir, özellikle İngilizler ve Fransızlarla işbirliği içindedir. Rus Çarlığı'ndan çekinmektedirler. Halkların milli ayaklanmasından çe-kinmektedirler. Rus Çarlığı da biraz böyledir. Rus Çarlığı Slav asıllı halkları, Hıristiyan kökenli halkları kışkırtmaktadır. Bu tehlike Osmanlı devletini Batılılara sığınmaya götürür. Daha 1820'lerde bir Mehmet Ali'-nin Mısır'da başkaldırısında görüldüğü gibi, artık doğu halklarının baş-kaldırısı da başlamıştır. Kürdistan'da boydan boya isyanlar vardır. İşte bir de doğu'da böyle ayaklanmalarla karşılaşınca imparatorluk kendini adeta Batı'ya teslim eder. Uzun bir süre İngilizlere dayanır.

XIX. yüzyıl sonlarına doğru gelindiğinde Almanya taze bir güç ola-rak doğar ve imparatorluk bu kez Alman emperyalizmine dayanır. Türk-lük, Türk egemenleri artık önemli oranda kapitalist-emperyalist devlet-lerin aleti olmaya başlamıştır. Daha önceki, İslamın gerici, tutucu ve sahte bir tarzdaki temsilciliğinden bu sefer İslamlığı ikinci planda bıra-kan, Batı ideolojisinin en tutucu -ki, buna pozitivizm diyorlar- temsilci-liğine dönüş yapar. Emperyalist özellikleri göz önüne getirmeyen, sonu-na kadar teslimiyeti uygun gören, ekonomik, siyasi, milli bütün çıkarları-nı Batı'ya teslim olmada gören kesimi, Batı'nın ajanları, Batı ideoloji-lerinin en gerici tarzdaki temsilcileri olma eğilimindedirler. Jön Türk ideolojisi, Batılılaşmanın etkilerini somutlaştırmada bir aşamayı temsil eder. Yine, Batı'ya boyun eğmeyi, Doğu toplumlarından uzaklaşmayı,

artık çıkarlarını kapitalist sömürgeci devletlerde görmeyi, onlara dayanmayı, onların arasındaki ilişki ve çelişkilerden yararlanmayı ve böylece de ömürlerini uzatma çabasına girmeyi ifade eder. Feodal uygarlığın en gerici tarzda temsilinden kaynaklanan ve XIX. yüzyıla gelindiğinde artık tamamen gerici bir hal almış olan, bilhassa çok dogmatik, çok gerici, tutucu, sahte İslami özelliklerle Batı'nın artık emperyalistleşmeye başlayan, ilerletici olmayan tutucu ideolojilerini karıştırarak bir Türk milliyetçiliği oluşturmak istemiştir (Ki bu en tehlikeli milliyetçiliklerden birisidir, ilerletici yönü çok azdır). Bu ideolojik-siyasal yapı emperyalizmin olgusunu kabul etmediği gibi, Doğu gerçekliğinden de kopmuştur, ona karşı da tepki içindedir.

Buna bir de masonluk özelliklerini katarak, Yahudiler için önemli olan Osmanlı İmparatorluğu'ndaki varlıkları kapitalizmde daha da geliştirdiler. Özellikle kapitali ellerinde bulduran ve borç verenlerin önemli bir kısmı bunlardır. Bunlar, imparatorluğu Batı'ya bağlamada, İslamlıktan uzaklaşmada, en gerici bir milliyetçilikte karar kılmada etkili olurlar. Bütün bunlar, Türk milliyetçiliğinin gerici ve çok çarpık bir tarzda oluşması, önemli oranda Batı'nın ve o zaman gelişmek durumunda olan Siyonizm-masonluğun himayesinde büyümesine yol açar. İttihat-ı Terakki döneminde bu daha da güçlenir ve Türkiye Cumhuriyeti şekillendiğinde resmi bir ideoloji durumuna kavuşur. Mustafa Kemal, bin yıldır kendilerine hükmeden İslami çerçeveye karşıdır, sonuna kadar laiktir. Sonuna kadar Batılı, tutucu, aşırı şoven, milliyetçi değer yargılarının sahibidir. En şoven bir Türk milliyetçiliğinde karar kılmıştır. Türklük adeta işte, "Bir Türk dünyaya bedeldir" sözünde görüldüğü üzere, Yahudilik dini gibi bir din haline getirilmiştir. Bütün kavimlerden üstün bir kavimcilik anlayışı şekillenmiş; zayıf temelde olduğu için de, işte "bütün dünya Türklüğe düşmandır" felsefesi geliştirilmiştir ki, Yahudilikte de bu vardır. "Türk bütün insanlardan üstündür" anlayışı zayıflığından kaynaklanır ve bu onları şoven bir milliyetçiliğe götürür. Şoven milliyetçilik bu milletin ideolojik hamurudur, bu milliyetçilikle Türkiye Cumhuriyeti daha baştan antidemokratik bir özle şekillenir. Yanı başında gelişen Sosyalist Bolşevik Devrim'e öcü gibi bakar. Ama yine de kendini dünyadan izole etmiş, son derece mümtaz bir kavim olarak tutup yaşatmak ister.

Kemalist ideolojinin, özünde Batı ajanlığını İslam halklarının çıkarlarına aykırı, karşıt olma temelinde geliştirmesi ve bunu da çok tehlikeli bir milliyetçilik biçiminde somutlaştırması söz konusudur. Sınıfsal planda nasıl ki Türk boy beyleri, Türkmenleri acımasız bir şekilde serfleştirmiş ve çoğunu katliamlardan geçirmişlerse, M. Kemal önderliğinde de Türk feodal-kompradorlarının Türk emekçileri üzerindeki baskı-sömürü temelinde hızla kapitalistleşmeleri söz konusudur. Bu kapitalistleşme sürecinde eskinin Anadolu serfi olan Türkmen'i artık proleterleştirir. Bu da çok acımasız bir sömürü ve baskı ortamında gerçekleştirilir. Bu anlamda, cumhuriyet tarihi, Osmanlıdan kalan halklar üzerinde acımasız bir şoven ve faşist baskı ve katliam geliştirebilir. Bu temelde bazı azınlıklar eritilip, Kürt milleti üzerinde de acımasız bir yok etme dönemine girilirken, Anadolu Türkmeni, Anadolu Türk köylüsü üzerinde ise acımasız bir kapitalist sömürü başlatılır. Bu kapitalist sömürü günümüze doğru yalnız Türk kapitalizminin ihtiyaçlarına göre geliştirilmekle kalmaz; bu nüfus dünyanın dört bir tarafına savrulurken, Anadolu köylüsü Avrupa metropollerinde, Ortadoğu'da köle gibi pazarlanarak, sınırsız bir sömürünün bir de bu temelde sağlanması esas alınır. Bir kapitalist palazlanmaya, bir tekelci Türk kapitalizmi oluşturmaya yönelerek, günümüze doğru geldiğimizde NATO'ya yanaşarak, Batı'nın ideolojik egemenliğine sığınarak, çoktan İslamiyeti terk edip onu daha çok halk yığınlarını uyuşturmada kullanarak gelişmek ister. Özünde İslama karşıdır, ama halk yığınları Müslüman olduğu için Müslümanlığı onları uyutmada bir araç olarak kullanmaktadır. Türk egemenleri İran devriminin etkilerini sınırlamak için, bu devrimle sahte bir uzlaşmaya girme, gerekirse laiklikten de taviz verme pahasına bunu yapma ikiyüzlülüğünü göstermişlerdir. 12 Eylül faşizminin, İslamiyeti, Osmanlı İmparatorluğu'nun yüz yıllardan beri onu gerici sağ ve dogmatik bir biçimde kullanması yetmiyormuş gibi, daha da içinden çıkılmaz bir biçimde ve aynı zamanda arkasına devletin istihbarat güçlerini de vererek utanmaz bir biçimde ve son derece ikiyüzlüce kullanması söz konusudur.

Faşist Türk burjuvazisi, İslamın en gerici biçimi olan Sünniliği ve bunun çeşitli tarikatlarını çok çarpık bir biçimde ve hem de ajanvari kullanarak, toplumu etki altında, baskı altında tutmak istemektedir. Kendisi tepede sivil kuvvet olarak aslında çoktan kâfirleşmiştir, ama görüntüyü kurtarmak

için İslamı kullanmaktan da sakınmaz. Diğer yandan, Batı'nın da en gerici, en şoven emperyalist kesimleri ile, daha dün Hitler'le dostluk ilişkisinde olduğu gibi, bugün onun ardılları ile de ilişkisini sürdürmektedir. Başta ABD emperyalizmi olmak üzere, bunlar kapitalizmin en tutucu-muhafazakâr rejimleridir, devletleridir, imparatorluğudur. İşte tüm bu güçlerle 1950'lerden sonra ittifaka girer. Girdiği ittifak ilişkilerini Ortadoğu halklarına, İslam halklarına ve sosyalist halklara karşı kullanır. Emperyalizm onu bunun için kullanır. İslami görünüm altında İslama karşıt olarak kullanır. Hem Ortadoğu halklarına, hem Sovyet halklara karşı kullanır. 12 Eylül'de faşist düzende bu daha ileri bir asamaya vardırıılır. Türklük artık tamamen Batı'nın hizmetinde, Batı'nın dilencisi durumundadır. AT' ye girmek için her gün dilekçe verir, her gün sızlanır. Artık Anadolu bu Türk işbirlikçileri vasıtasıyla Batı'nın yeni sömürgeci durumuna gelmiştir, Kürdistan ise klasik sömürgeci durumuna sokulmuştur. Bir avuç işbirlikçi çıkarlarıyla buna hizmet etmektedir. Artık çıkarlarını, tamamen Batı'nın emperyalist-kapitalist sınır tanımaz sömürsünde görmektedirler. Bunun için karşı çıkmayacakları bir değer yoktur; yeter ki, çıkarları sürdürülsün. Evren-Özal kliğinin İslamı kullandığını, "Türk-İslam Sentezi" adı altında bir sahte yutturmacaya girdiğini görmekteyiz. 12 Eylül faşizminin, bu anlamda gerçekten İslam halklarının çıkarıyla ilişkisi şurada kalsın, tamamen onlara karşı olma durumu vardır. Batılı emperyalist ideolojilerin en güçlü destekçileri oldukları halde, özellikle İran İslam Devrimi'nin olumlu etkilerini sınırlandırmak için, İslama sığınmaları, yani "Türk-İslam Sentezi" söz konusudur. Bu, İslamın özünü almak değil, gerici, şematik, dogmatik yanlarını İslam halklarının uyanışında olumsuz bir tarzda kullanmak için girdikleri bir sahtekârlıktır; tamamen ajan İslami bir hareketi geliştirmektir. Bu, öyle kokuşmuş, öyle iğrenç bir biçimde ortaya çıktı ki, mücadelemizin geliştiği alanlarda MİT'in olağanüstü çabaları ile bir yığın sahte tarikat örgütlendirildi. Bu tarikatlar (Nakşibendi, Kadiri vb.) sözde dini tarikatlar gibi lanse edilmesine rağmen, tamamen halkın temiz dini duygularını kötüye kullanmak için icat edilmiş istihbarat faaliyetleridir. Son derece karşı-devrimci bir öze sahiptirler. Özellikle Kürdistan'da, yüzyıllardan beri beyler tarafından İslamın gerici bir temelde kullanılması gibi, şimdi de bunların böyle gerici bir tarzda hâkimiyetlerini sürdürmek için onu kullanmaları söz konusudur.

Dinin kaba materyalist yorumu tehlikelidir

Biz bu değerlendirmeleri daha çok genelde din, özelde İslam dini gerçekliğini ortaya çıkarmak için yaptık. Ancak günümüz için çıkarılacak sonuç Şudur: Genelde sosyalizm adına, ama kaba materyalistçe dinin ve İslamın yorumlanması tehlikelidir, buna kesinlikle karşı olmak gerekiyor. İslamın genelde ABD emperyalizmi, özelde onun Türk işbirlikçileri tarafından tehlikeli bir biçimde, İslam kökenli halkların uyanıŐını engellemek ve daha çok da İnan İslam Devrimi'nin anti-emperyalist özelliklerini boşa çıkarmak için kullanılması söz konusudur. Bunun yanı sıra sahte İslamcı akımlara Ortadoğu monarŐilerince muazzam parasal destek yapılmaktadır. Kısmen "Müslüman KardeŐler" teŐkilatında bu destek somutlaŐmıŐtır. Ve Türkiye'de de "Refah Partisi"nin içinde, daha önce de MSP bünyesinde bu destek somutlaŐmıŐtır. İslamı savunuyor gibi görünmelerine ve İslam kardeŐlięinden yana olduklarını iddia etmelerine rağmen, kesinlikle İslamın devrimci özüyle, halkların bir moral değeri olarak İslamla hiçbir ilişkileri yoktur. Kokuşmuş sömürü ve baskı düzenlerini sürdürmek için İslamın geleneksel etkisini çarpık ve dogmatik bir tarzda kullanmaya çaba sarf etmektedirler.

Emperyalizm bu konuda o kadar umutludur ki, Sovyetler Birliği'ndeki Müslüman halkları bile, İslamı kullanarak, Sovyet sosyalizmi ile çatışmaya sürükleyecek kadar cesaretlenmektedir. Yine, Afganistan'da sosyalizmin çarpık, kaba bir tarzda uygulanmasını da fırsat bilen İslami görünümlü bir gerici hareketin geliştiği ortadadır. Bunun da arkasında güçlü bir emperyalist destek vardır, Ortadoğu gericiğinin desteği vardır. Bu, İslama doğru yaklaşmamanın, ona kaba ve biraz da ikiyüzlü yaklaşmanın nasıl kullanıldığını göstermesi açısından iyi bir örnektir. Bilimsel sosyalizmi uygulamayan klasik komünist parti anlayışlarının bir halkı nereye götüreceğinin acı bir gerçeğidir. Onun yerine, İran İslam Devrimi'nde görülen, geleneksel dış baskıya karşı olma özelliğidir. Irak'ın İslam devrimine yönelik saldırılarına karşı bir kez daha tarihte hem Irak gerici rejimine ve hem de emperyalizme karşı ilerici bir işlev görmüştür. Her ne kadar mezhepsel görünümlüyse de, İran Devrimi, özünde İran halklarının ve daha çok da Fars balının milli çıkarlarını ön plana alan bir başkaldırıdır. İran Şahlığını yıkması ilerici bir roldür. İran Şahlığı artıklarına karşı -ki çoğu liberal ve Batı yanlışı görünüyor- çıkması, onları silip süpürmesi olumludur. ABD'nin etkilerine ve yine Saddam önderlikli gericiğın saldırganlığına karşı tavrı olumludur. Özellikle emperyalizme karşı dini ideolojinin nasıl kullanılabileceğini, yine yerel gericiğe karşı (Şahlık ve monarşik rejimlere karşı) nasıl dikilebileceğini ortaya çıkarabilmiştir. Bunlar olumlu derslerdir. Dolayısıyla, Ortadoğu'da yerleşik veya daha çok da emperyalizm tarafından çıkarları sağlama alınmış, belli bir statüye kavuşmuş olan ve çeşitli bağımlı devletçikler biçiminde somutlaşan statükoculuğa karşı, İran'ın devrim hamlesi, devrimin Ortadoğu'da gelişmesi açısından olumludur. Statükonun parçalanmasına yönelik her gelişme devrimin objektif ve sübjektif gelişimine hizmet eder. Bu anlamda ders çıkarmak, olumlu etkilerinden yararlanmak önemlidir.

Halen gerek Kürdistan'da ve gerekse Anadolu'da, yüzyıllar boyu Osmanlıların dogmatik, gerici, Sünni görünümlü egemenliğine karşı özünde sınıfsal ve ulusal olan Alevi gelenekleri temelindeki direniş varlığını sürdürmektedir. Her ne kadar Kemalizm diğer birçok gerçeğe yaklaşımındaki ikiyüzlülüğü olduğu gibi burada da gösterip, kendini, Osmanlıya karşı çıkan, dolayısıyla Alevi mezhebini koruyan biri gibi göstermiş-

se de, tamamen Batı ajanlığı tipinde bir ideolojik yaklaşım içinde olduğu, yine TC'nin bu konuda çok somut bir ajan kurum olduğu göz önüne serilmiştir. Bu gerçekler temelinde, Osmanlıya karşı olduğu gibi, Türk egemenliğine karşı da, direnişçi geleneğini Kürdistan'da ulusal kurtuluş temelinde dönüştürerek sürdürmek açısından Alevilerin konumu ilerici-devrimci bir imkân sunmaktadır.

Devrimci yaklaşım ilerici ve sonuç alıcıdır

Evren-Özal kliğinin dine sığınması sahtekârcadır. Tonlarca ayet yazıp Kürdistan'da helikopterlerle dağıtarak Partimizi din düşmanı ilan etmeye çalışmaları çok sahtekârcadır ve karşı devrimci bir girişimdir. İslamın devrimci özü ile hiçbir ilişkisi olmadığı halde, halkın geri konumunu kullanarak, devrimci faaliyetlerimizi henüz istenilen düzeyde örgütlenmemiş olmasımı fırsat bilerek, böylesine bir sahtekârlıkla halkı ulusal kurtuluş mücadelemize karşı çıkmayı hedeflemektedir.

Bu konuda bizim baştan beri dikkatli ve duyarlı hareket etmemiz sonucu, tam olmasa da belli gelişmelerin ortaya çıkması mümkün olabilmektedir. Diğer yandan gerici, dogmatik İslami yaklaşımlara karşı çıkışımız doğrudur, bunu da kısmen gösterdik. Daha çok önümüzdeki dönemde MİT patentli mevcut bütün tarikat örgütlenmelerini seyitlik ve şeyhlik kurumlarını yerle bir etmek; ama buna karşılık, halkın direniş geleneğinde sinmiş bulunan, halkın adalet ve moral değerlerinde yerleşmiş bulunan İslami değerlere saygılı olmak, onun dini düşünüş ve tavırlarına keskinlikle ve hem de İslamın devrimci yorumunu bu biçimde yaparak sahip

çıkma devrimine oldukça hizmet edebilecektir. İslam adı altındaki bütün o sahte kurumları, tarikatları, gerici imamları, benzeri kuruluşları tasfiye edip, bunun yerine halkımızın, İslam Devrimi'nde görüldüğü gibi, anti-empyrist, anti-kapitalist İslami duygularını, moral değerlerini, eşitlik anlayışını, adalet anlayışını İslamın doğru yorumu, doğru değerlendirilmesi ve doğru sahiplenilmesi biçiminde halka götürmek, bu temelde halkı bilinçlendirmek, kaba materyalist yaklaşımı bu biçimde aşarak bilimsel sosyalizmin Ortadoğu halk gerçeğine ve kendi halk gerçekliğimize başarıyla uygulamasını bilmek gerekir.

Bu temelde kitle bağlarını geliştirmek, kitlelerin aslında önemli oranda isyana hizmet edebilecek, adaleti işletebilecek, zulme ve eşitsizliğe karşı mücadelede küçümsenmeyecek başkaldırı olanaklarını açığa çıkarmak mümkündür. Bunun yapılması büyük öneme sahiptir. Bu temelde halkın direnişçi özelliklerini, hak-adalet duygularını harekete geçirmek büyük önem taşıyor. Bizim ulusal kurtuluşumuzda bu çok hayati bir yaklaşımdır. Ulusal kurtuluş hareketimiz, İslami ölçülerle vurgulayacak olursak, bu anlamda İslamın başlangıçtaki devrimci özelliklerini olduğu gibi günümüzün koşullarına uygulayarak, azimde, kararlılıkta, eşitlik ölçülerinde ondan yararlanmaya, düşkünlüğe karşı olan özelliklerini dikkate almaya ve halkımızın da bağrında mevcut bulunan bu değer yargılarını esas almaya özen ve saygı gösterir.

Halkımızın da önemli sınıfsal ve ulusal çatışma içinde bir kimliğinin bulunduğu, olumsuz ve olumlu yönlerin mevcut olduğu bilinerek, bunlar doğru bir çözümlemeye tabi tutulmalıdır. Sahte ve biraz da dogmatik İslamcı gelenekle mücadele, bir mezhep mücadelesi değildir; bir sınıf ve ulus mücadelesidir. Ve bu çok açıktır. Bunu yeniden gün yüzüne çıkarmak, bu mücadeleyi, karşımızda sahteliği, ajanlığı tartışılmaz olan ve tamamen Batı ajanlığını yaşatmak durumunda olan bir faşist rejime karşı yürütmek, genelde Kemalist TC'ye, özelde onun 12 Eylül'cü yaklaşımlarına karşı sürdürmek günümüzde büyük öneme sahiptir. Bunu yaparken, aynı zamanda halkımızın olumlu tarihi özelliklerine de büyük değer biçmeyi, başlı başına bir örgütlenmeyi, başlı başına bir direnmeyi, bir protestoyu ifade eden bu değerleri ustaca yakalayarak, bunları örgütleyerek büyük bir ulusal kurtuluş ve sınıfsal devrimci güç haline gelmeyi bilmeliyiz. Bu ger-

çeğ e şimdiye kadar soldan getirilen inkârcı-kaba yorumları, ideolojik mücadele ile gidermeliyiz. Özellikle Türkiye solunda çok etkili olan bu yaklaşımları asla kendimize yakıştırmamalıyız. Ve bu konuda biraz gerçeklerimize bağlı olmamızın bizi kitleselleştirdiğini göz ardı etmemeliyiz. Daha da azami kitleselleşmenin, mevcut olağan yaklaşımımızı daha da derinleştirerek uygulamayla bağlantılı olduğu unutulmamalıdır. Bütün bunların İslamda bir reformculuk olmadığı, tam tersine halklarımızın yüzyıllardan beri kazanmış olduğu tarihsel özelliklerine gerçekçi yaklaşımdan ibaret olduğu açıktır. Somut gerçeklere, halkın somut tarihi gerçeğine, kimliğine doğru yaklaşılmalı, kimliğin başlangıçta çok güçlü olmasına karşılık, emperyalist-kapitalist sömürgeci güçler tarafından nasıl geriletildiği, köretildiği ortaya konulmalı ve buna karşı mücadelenin temel bir biçiminin de halklarımızın tarihini ortaya çıkarmanın gerçekçi bir çabası ve mücadelesi içinde olmak olduğu iyi bilinmelidir.

Bu gerçeklerle emperyalizme, sömürgeciliğe ve işbirlikçilerine karşı kimlik savaşı içinde olmak, ulusal ve sınıfsal kimlikle savaşı vermek, kurtuluşu bu biçimde tarihi bir temele indirgemek, böylelikle birçok uygarlığa beşiklik etmiş Ortadoğu halklarına tekrar insanlık değerlerinin oluşmasında büyük rollerinden birisini oynatmak ve günümüzde bu halkları kapitalist-emperyalizme karşı çıkararak bu temelde yeniden doğuşlarını gerçekleştirmek Partimizin ideolojik yaklaşımının esaslarındandır. Partimizin sosyalizm kavrayışının bir ifadesidir. Bu, Ortadoğu halklarının gerçeğine en bilimsel sosyalizmi yaratıcı bir biçimde uygulamamızın özüdür. Türkiye’de özellikle bu konuda geliştirilmek istenilen, “Din ve devlet işleri ayrıdır. Laiklik ileriliktir” safasasına inanılmamalıdır. Laiklik aslında Batı’nın ve Siyonizmin çıkarlarını dikkate alan, Ortadoğu halklarının ise sınıfsal ve ulusal kurtuluşlarını örtbas etmede kullanılan bir yaklaşımdır.

Partimizin esas aldığı bilimsel sosyalizmin, toplumu bütün yönleriyle nasıl özgürleştirebileceğinin çerçevesi çizilmiştir. Yine, dinsel gerçeğe nasıl yaklaşıldığı açıkça bellidir. Bu açıklık içerisinde, laikliğin Türkiye’deki gelişimini biz ilerililik olarak değerlendirmiyoruz. Bir devrim olduğunu, son derece ilerletici bir öge olduğunu kabul etmiyoruz. Bilakis, laiklik, genelde Ortadoğu halklarına, özelde ise Anadolu ve Kürdistan halkına karşı olan, onların sınıfsal ve ulusal kurtuluşlarına dayatılmış

bir Batı oyunudur. Bir Batı işbirliğidir. “Din ve devlet işleri birbirlerinden ayrıdır” derler ama bu dinin devlet tarafından en kötü bir biçimde kullanılmasıdır. Türk Diyanet işleri Başkanlığı adı altında, dinin son derece boyun eğme ve en silik bir tarzda devletçe kullanılmasına hizmet eden bir kurum vardır. Yine işine geldiği zaman dini en kötü bir tarzda ve de özellikle sınıfsal-ulusal mücadeleye karşı kullandığı bilinmektedir. Bu, dini sosyalizme karşı kullanmasıdır. Bu nedenle, Türkiye’deki laikliği reddetmek, karşı-devrimci özünü görmek gerekir. “Din ile devlet işleri ayrıdır” safatasına inanmamak gerekir. Din, ayrılmaz bir siyasal yaşamdır; aynı zamanda onun kültürel, moral bir sosyal biçimidir de.

Ortadoğu’nun insanı ve halkları bu anlamda İslami kimlik içerisinde din ve devlet ayrımı şurada kalsın, dinle devlet iç içe, kültürel, sosyal, hukuki ve hatta ekonomik yaşamı içice ayarlayan bir öze sahiptir. Böylesine bir tarihi gerçekliği vardır. Dolayısıyla dinin bu biçimdeki saptırılmışlığına, ikiyüzlü kullanılmasına karşı olmak, İslam dininin Ortadoğu halkları gerçeğinde önemli bir ağırlığı olduğunu görmek, bu ağırlığı olumlu yönden değerlendirmek, gerici özünü tasfiye edip ilerici-olumlu özüne sahip çıkmak, günümüzde halkların kimlik bulmasında ve ulusal kurtuluşlarında bunu böyle benimseyip değerlendirmek önem taşır. Laiklik ikiyüzlülüğünün gerçekten karmakarışık hale getirdiği ortamı böylesi bir yaklaşımla aydınlatmak ve gerçeklerin hakkını vermek, halkların kimliğinin doğru kavranmasına ve günümüzde Kürdistan halkı söz konusu olduğunda kendi tarihi gerçekliğine bu biçimde sahip çıkmak, aynı zamanda günümüzün sınıfsal ve ulusal çelişmesini gidermede, kendi kimliğini doğru kullanmada ve tanımlamada özenli ve bilinçli davranmasını bilmek, bundan sonraki ulusal kurtuluş faaliyetlerinde İslam dininin olumlu özelliklerini iyi yakalayarak daha şimdiden bir cephesel kol halinde örgütlemek, İslam dini ve ulusal kurtuluş arasındaki doğru ilişkiyi Kuran ayetlerine dayanarak açıklamak, bunda giderek doğru bir programa kadar ulaşmak, bütünüyle halkımızı ve dürüst din adamlarını bu temelde ulusal kurtuluş çatısı içinde örgütlemek doğru ve yerine getirilmesi gereken bir görevdir. Mevcut yetmezlikleri bu temelde aşmak, ulusal kurtuluşçu cephe hareketini ve dolayısıyla da toplumsal kurtuluşu hızlandıracaktır.

Aynı zamanda, faşizmin hala İslami bir çerçeveye bürünerek ve halkımızın bilincinin de yeterince gelişmemesini fırsat bilerek asimilasyon temelinde İslamı çok kötü kullanmasına engel olmak için, mezheplerin rolünü, özellikle Aleviliğin rolünü ulusal kurtuluşta doğru bir çözümlemeye kavuşturmak ve faşizmin dine ikiyüzlüce yaklaşmasına karşı dini doğru temelde ele alıp açıklamak tahmin edildiğinden daha fazla olumlu bir halk gerçeğine yol açacaktır. Yine bu, mezhep çatışması adı altında faşizmin halkımızı birbirine karşı kullanmasına son verdirebilecektir. Unutmayalım ki, 12 Eylül faşizminden önce mezhep kavgasıyla sınıfsal ve ulusal kurtuluş mücadelemiz bastırılmak istendi. Ve bu konuda hiç de az mesafe kat edilmedi. Bunu önlemek ve önümüzdeki dönemde din ve mezhepçilik kozunu ellerinden almak için soruna böylesine kapsamlı yaklaşmak ve bu biçimde çözüm gücü olmak büyük önem taşıyor. Partimiz, bütün toplumsal ve ulusal sorunlara olduğu gibi, görüldüğü ki din gerçeğine, dinden kaynaklanan sorunlara da bilimsel bir çözüm getirebiliyor. Bu çerçevede doğru ve olgun bir hareket programı ortaya çıkarabiliyor.

Özellikle bundan sonra da geliştirilecek örgütlü çalışmalarla ulusal kurtuluş mücadelemiz ve de onunla iç içe sınıfsal kurtuluşumuz önemli bir aşamaya gelebilecektir. Bu aşamaya gelirken, dinin devrime karşı tehlikeli bir biçimde kullanılmasını engellemek ve İslamiyeti devrimin hizmetinde iyi bir işleve kavuşturarak bu silahı gericiliğin kendisine karşı, emperyalizme, sömürgeciliğe ve tüm işbirlikçilerine karşı ustaca çıkarmak gerekir. Önümüzdeki dönemde çalışmalarımızda bir de bu temelde daha başarılı bir yaklaşım göstermek mümkündür. Bu yaklaşım, pratikte gösterilecek çabalarla örgütlendirildiğinde, hem daha fazla kitleselleşmeye ve hem de halk savaşımızın daha da hız kazanmasına, dolayısıyla başarıya gitmesine yol açabilecektir.

Sonuç

İnsanlarda din düşüncesinin ortaya çıkışından günümüze kadar bütün dinsel olay ve süreçler incelendiğinde ortaya inkâr edilmez bir gerçek çıkmaktadır. Her şeyden önce, din, başlangıçta insana zorla ve dışarıdan dayatılan bir olgu değildir. Her ne kadar tarihsel süreç içinde dinler kurumlaşmış ve sınıfsallaşma olayında rol oynamışsa da, başlangıç tamamen farklıdır.

Bu yüzden, din, hiçbir zaman insanların toplumsal gelişmelerinin belli bir aşamasında ihtiyaç duyulan ve topluma dayatılan bir olay olarak görülmemelidir. Din, insanla birlikte vardır.

Din, başlangıçta, insanlığın doğa ve yaşam zorlukları karşısında yö-neldiği bir sığınma, kendini güçlü hissetme ve doğaya (daha sonra toplu-ma) egemen olma ihtiyacından doğmuştur. Ölümü bir türlü kabul etme-yen insanın “cennet” ve “öbür dünya” tasarımı da mutluluk içgüdüsünün hayal âleminde tatmin olmasıdır. Bu bakımdan insan, yaşam, doğa ve ölüm karşısında böylesi bir yönelime gereksinim duyar. Başlangıçtan gü-nümüze kadar dinler tarihine bakıldığında, manevi düşünce aynen kal-mak şartıyla, tanrı kavram ve tasavvurunda değişiklik olmuştur. İlkel ko-

münal toplumdan günümüze kadar, doğa güçlerini temsil eden tanrılardan ve putlardan Semavi dinlere kadar kat edilen gelişme, doğrudan bilimsel gelişme ve insan ufkunun gelişmesiyle ilgilidir. Burada din ve tanrı kavramını da özdeşleştirmek gerekir. Manevi güçlerin tanrı kavramı olarak sembolleştirilmesi nasıl olursa olsun, hemen hemen bütün dinlerde manevi düşünceye sevk eden nedenler aynıdır. Aradaki fark, içinde bulunulan zaman, mekân, yaşam şartları ve kat edilen bilimsel gelişme ile, doğa ve maddeyi anlama düzeyi ile ilgilidir. İnsanlığın var oluşundan günümüze kadar geçen süre içinde tanrılara atfedilen sıfat ve güçlüğünün basitten karmaşığa ve büyüğe doğru gelişimi, kuşkusuz tanrının evrimi değil, insanın evrimi ve toplumsal gelişme ile ilgilidir.

Din ve tanrı tasavvuru insanın gelişme düzeyine göre şekil almaktadır. Başlangıçta insan, doğa ve yaşam karşısında güçsüz olduğundan, günlük yaşam dâhil her olayı tanrılarına mal ederdi. Zamanla bu durum aşılmakta ve tanrı hem yüceltilmekte hem de artık basit ve anlaşılabilir, açıklanabilir olayların nedeni ve sorumlusu olmaktan çıkarılmaktadır.

Demek ki, din ile yaşam arasındaki ilişki her zaman var olmuştur. İnsanın doğa, evren ve madde üzerindeki düşüncesi muğlâk kaldığı sürece ve yine yaşam ve ölüm gerçeğini kendi içine sindiremediği ve kabullenemediği sürece manevi düşünceler şu ya da bu şekilde var olacaktır. İnsanların her şeyi bilme ve ona hükmetme, onu değiştirme hırsıyla bilinmeyenlerin çokluğu arasındaki çelişki var oldukça insanların doğaüstü, madde üstü güçlere inanmasının temelleri var olacaktır.

Din, insanın doğa, yaşam ve ölüm karşısındaki güçsüzlüğünün bir eseri olarak ortaya çıkmakla birlikte, zamanla bir ideoloji durumuna gelmiştir. Aydınlanma çağına kadar, bu durum devam etmektedir. İnsanların dünya, evren, gök bilimi ve madde konusundaki düşünceleri ve bunlara getirdiği yorum gücü, o zamanki bilimsel gelişme düzeyine tekabül etmekteydi. Her doğan yeni gün, o zamana kadarki bilim-teknik ve doğa bilimine belli yorumlar getirerek bunları kendisine mal etmekteydi. Oluşturulan düşünce ve yorum sistemi, insanların kabul edebileceği ve en azından çürütemeyeceği ölçüleri ve kanıtları esas almaktaydı. Ortaçağ boyunca, insanların, ulaşmak istedikleri düzeyiyle, gerek Müslümanlıkta ve gerek Hıristiyanlıkta ideolojik, politik, hukuksal ve toplumsal yaşamın sürdürülmesine tümden dam-

gasını vuran dine itiraz etmeleri için pek gerçekçi bir nedenleri yoktu.

Ne var ki, evrenin yapısı ve madde üzerindeki somut ve deneyle ispatlanabilir bilgiler ortaya çıkınca, dinde reform yoluna gidildi. Bu değişiklikte, üretim ve üretimden kaynaklanan çeşitli sorunlar da önemli rol oynamaktadır. Özellikle Hıristiyanlıkta bu durum belirgin olarak görülür. Kilisenin farklı yasaları ve tüm toplum üzerinde dini yasalarla egemen olması durumu, geri feodal koşullarda önemli çelişkilere dönüşmeden katlanılabilir bir konumdaydı. Var olan ekonomik, toplumsal ve bilimsel sorunlara kilise ölçüleri içinde çözüm getirmek mümkündü. Ama kapitalizmin de ortaya çıkışına neden olan gelişmeler ve yasalarla kiliseyi uzlaştırmak artık imkânsızdı. Kilisenin bu gelişmeleri uzun süre görmezlikten geldiği, inkâr ettiği ve hatta buna karşı direndiği bilinmektedir. Ne var ki, gözle görülen gerçekleri uzun süre tümünden inkâr etmek de mümkün değildi. Burjuvazinin yeni bir felsefeyi kendisine çıkış yaparak üretim, hukuk ve sosyal-siyasal yaşamı yeni esaslar üzerinde inşa etmesi ve kilisenin egemenlik alanında kalması bu döneme rastlamaktadır.

Görüldüğü gibi, insan düşüncesinin egemen olduğu yerde din ve tanrı uzaklaşmaktadır, ama tamamen yok edilememektedir.

Dinler, toplumsal sorunlara çözüm getirdikleri ölçüde sadece bir inanç olmaktan çıkmış, sosyal yaşam içinde de hayat bulmuşlardır. Tek tanrılı dinlerde bu olgu daha net görüldüğü gibi, eskiden yeniye gelindikçe dinlerin bu rolü de artmaktadır. Örneğin, Hıristiyanlık daha eski olduğundan, toplumun binlerce yıl sonra karşı karşıya kalacağı sorunları net olarak görememiştir. Kilise yasaları (reform öncesi) oldukça katıdır. Toplumun ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve bilimsel gelişmesine kapalıdır ve bütün bunları kendi onay ve süzgecinden geçirmek ister. Dolayısıyla, daha sonraları, kilise ve krallıklar arasında büyük çelişkiler görülür ve hatta bu çelişkiler çatışmalara dönüşür. İslamlık kendisinden önceki dinlerin sonuçlarından, olumlu ve olumsuz yönlerinden dersler çıkarır ve ta başından, din ile ekonomik-toplumsal gerçekleri uzlaştırmaya, kuralları esnek tutmaya özen gösterir. Dinin ekonomik ve sosyal yaşamın yasalarıyla ilişkiye düşmemesi için aldığı tedbirler esnek olduğundan, günümüze kadar şeriatla idare edilen toplumların varlığı da söz konusu olur. "Müft ahit" denilen büyük din âlimleri, tarih süreci içinde, her elli, yüz yılda bir

tarihin kat ettiği gelişmeleri değerlendirirler ve İslami kuralları bu yeni gelişmelere ayarlarlar. Bununla, dini, her zaman diri ve çözüm gücü gibi tutmaya çalışırlar. Burada İslamlığın sosyal bir din olma özelliği ortaya çıkar. İslamlığın en son din olması özelliği de dini kuralların esnek tutularak gelecekte yeni bir din sorununun ortaya çıkmasının baştan engellenmesi yüzündendir.

Demek ki, başlangıçta doğa karşısındaki güçsüzlüğün bir sonucu olarak ortaya çıkan din, daha sonra, insanın doğa karşısında belli bir inisiyatife ulaşmasıyla ve sınıflı toplumlarla birlikte insanlar arasındaki mücadelelerin de yeni bir biçimi oluyor. İnsanın tarih boyunca karşı karşıya olduğu sorunların çözümünde şu ya da bu şekilde din etkisini ya da dine sığınmayı görmekteyiz. Yine, bir başka yönden de şu olgu iyi gözlenmektedir: İnsanlararası egemenlik mücadelesinde, sınıf sömürüsü ve otoritenin tesis edilmesinde, insan her zaman için dine gereksinme duymamıştır.

Feodal toplumda insanı her yerde ve her zaman fiili bir denetim altında tutamayan hâkim sınıflar, her yerde hazır ve nazır tanrı kavramını geliştirmişler ve göklere çıkarmışlardır. Köleci sistemin yıkılmasıyla, insan tanrılar da son bulur. Tek tanrılı (Semavi) dinlerin ortaya çıkışıyla, hâkim sınıfın temsilcileri tanrı olma sevdasından vazgeçerler. Bu dönemle birlikte Hıristiyanlıkta papa ve kralları, İslamlıkta da halifeleri tanrının yeryüzündeki temsilcileri olarak görmekteyiz. Feodal hâkim sınıflar dinleri sınıf çıkarlarına göre düzenlemekte ve bir egemenlik aracı olarak kullanmaktadırlar.

Ortaçağda tek tanrılı dinlerin, özellikle İslam dininin son ve en önemli tek tanrılı din olarak kendisini ilan etmesiyle birlikte, bir anlamda dinsel ideolojik çağın yerini giderek bilimin ön plana çıktığı bir çağa bıraktığını belirtmeliyiz. İslamiyet'in kendini son din ilan etmesi tesadüf değildir. Uygarlığın genel gelişme seviyesi, özellikle bilimlerin gelişmesi, yani doğanın bilimsel yöntemlerle başta deneyim, gözlem, yoklama, sınama, tecrübe etme ve böylelikle doğa kanunlarının bu doğruluğunu pratikte görebilme yöntemleri, uygulamaları ile kendini daha da ortaya çıkardıkça, özellikle kapitalizmin doğuşu ile birlikte bilimin kapitalist gelişmedeki yeri belirginleştikçe, dinsel ideoloji ve ona dayalı siyasal, hukuki, ekonomik uygulamalar sert bir eleştiriye uğruyor. Bunun yerine, başta doğa alanı olmak

üzere, giderek toplumsal alan da devrimci bir eleştiriye tabi tutuluyor. Özellikle toplumun tarihsel gelişiminden tutalım, ideolojik, siyasi, hukuki, ekonomik bütün yönlerde bir eleştiriye tabi tutulması söz konusudur. Daha önce dinsel ideoloji ile izah edilmek istenen her şey tersyüz edilerek bilimle izah edilmek isteniliyor. Ve bu alanda sadece eleştiri değil, giderek dine düşmanlık geliyor. Burjuvazinin yükseliş çağında bu anlamda dine karşı yönelttiği sadece bir eleştiri değil, giderek bir düşmanlıktı.

Kapitalizmin gelişmesi, üretimin merkezileşmesi ve sömürünün daha somut esaslar üzerinde mümkün olması, bir bütün olarak kapitalist üretim ilişkileri, insanların din vasıtasıyla denetlenmesini gereksiz kılar. Burjuvazi, ekonomik ve sosyal yapıyı sürekli ordu, polis ve gelişmiş teknikle, her alanda örgütlü devlet gücüyle denetleme imkânlarına sahiptir. İnsanları manevi yollarla direkt ya da dolaylı olarak kendisine bağlama zorunda değildir. Metanın toplumsal yaşama damgasını vurması ve ekonomik bağımlılığın son derece sistemli bir biçimde burjuvazi lehine şekillendirilmesi, ruhani liderleri, yetki ve varlıkları sınırlı birer sembol durumuna sokar. Sermaye ve üretim araçları kimin elindeyse o topluma egemen olmaktadır.

Ama ne zaman ki kapitalizm olgunlaştı, yeni devrimci sınıf olarak proletarya doğdu ve bu sefer eleştiri silahını, hem de en güçlü ve daha bilimsel olarak proletarya üzerine aldıysa, işte o zaman egemen sınıf olarak burjuvazinin zırhına sığınmaya başladı. Ve dini tekrar öne çıkarmaya, kitleleri eski dinsel ideolojik dogmalarla köreltmeye, kendi sınıf çıkarlarına dini alet etmeye başladı. Dinin olumlu özelliklerini veya eşitliğe, adalete, hümanizme dayalı hususlarını kendi bencil sınıf çıkarları için kullandı. Ve bu anlamda bilimsel sosyalizmin önderleri dinin bir afyon olarak kullanıldığını göstermek istediler. Böylesi bir belirleme yaptılar. Dönemi için bu anlaşılır bir husustur.

Daha sonra emperyalist asamaya ulaşan kapitalizmin, özellikle sömürgeleştirdiği alanlara, onların geleneksel tarihlerine saldırılarını geliştirirken bütün manevi üst yapılarına da bir saldırısı söz konusuydu. Dolayısıyla sömürgeciliğe karşı, emperyalizmin sömürgeciliğine karşı, sömürgeleştirilen ülkelerin halklarının başkaldırısında eski geleneklerin direnişçi özelliğinin yanında dinin de önemli bir başkaldırıcı özellikte

olduğu ortaya çıktı. Ortadoğu toplumlarında olsun, birçok geri bırakılan, sömürgeleştirilmek istenilen halklarda olsun, din ideolojik bir konuma da büründü. Bir direnç kaynağı oldu. Her ne kadar bilimsel sosyalist bir ideolojik öncülük değilse de bu, yine de emperyalizme, onun dayattığı sömürgeciliğe karşı çıkması anlamında bir roldür ve bu günümüze doğru en belirgin olarak İran'ın anti-emperyalizminde görülür. İran'da Şialık temelinde İslamiyet'in önemli bir ideolojik fonksiyonu yerine getirmesinde görülür. Ortadoğu halklarının anti-emperyalist mücadelelerinde, anti-sömürgeci mücadelelerinde dinin bünyesinde bu temelde kullanılacak yanların olduğunu görmek gerekir.

Özellikle Şia (Alevi) mezhebinin kökeni yüzyıllara dayanan isyancılığında dinin bu başkaldırıcı yanlarını görüp güncelleştirmek, bunu yalnızca mezhepsel sapmalarda da değil, dinin başlangıçtaki ihtilalcı özünde ve onun ileri bir dönemi açan özelliğinde iyi görmek, günümüzde de halkların devrimci mücadelesinde bunu kullanmak, özellikle dinin gerici bir temelde kullanılmasına karşı ilerici bir temelde kullanılmasına büyük önem vermek gerekiyor.

Sınıflı toplumların ortaya çıkmasıyla birlikte, hem sınıflar arasındaki çelişkilere ve hem de sosyal yaşam kurallarına müdahale etmede dinin seyirci kalmadığı görülmüştür. Doğa dinlerinden tek tanrılı dinlere geçişin nedenlerinden birisi de budur. İnsanlar arasında sınıfsal çelişki ve bu çelişkiden doğan sorunların olmadığı dönemlerde, dinin konusu ve insanların dinden beklentileri farklıdır. Yağmurun yağdırılması, afetlerin çıkması, ürünlerin bereketli olması vb. sorunlar dine sarılmanın nedeni oluşturmaktadırlar. Ama sınıflı toplumlarla birlikte, bölüşüm, hukuk, mülk edinme ve en az bunlar kadar, mevcut ekonomik, sosyal ve siyasal düzeni koruma, aşırılıklardan kaçınma, kültürde, ahlakta, insan neslini ve ortak yaşam değerlerini risklerden koruma gibi sorunlar dini kurallara göre çözüme kavuşturulmaktadır.

Dinin bir de geleceğe ilişkin rolünden kısa bir tanım düzeyinde bahsetmek istersek: Her ne kadar dinin doğuşu ve yaşam karşısındaki zayıflıktan kaynaklanıyorsa ve bireyin bu konudaki zayıflığının bir ürünü olarak doğuyorsa da, yine toplumun özgürleşmesi oranında, doğaya karşı toplumun ve bireyin hâkim olmasıyla orantılı olarak nasıl etkisini yitirebilecekse de,

her zaman doğa karşısında bireyin zayıf kaldığı ve her zaman doğa güçlerinin tahribatlarıyla, üstünlüğüyle karşı karşıya kalabileceği göz önüne getirildiğinde, klasik dinler gibi olmasa da, tek tanrılı dinler gibi olmasa da, yine de güncel doğa ve de sınıfsal, toplumsal çelişkiler, zayıflıklar oranında dine de yaklaşımların kendini ortaya çıkaracağını, dolayısıyla her zaman bir manevi boşluğun manevi bir yaklaşımla doldurulacağını bilmek gerekiyor. Dolayısıyla, bu konuda kaba materyalist bir yaklaşım yerine, toplumların içinde bulunduğu doğaya ve içindeki çelişkilere karşı zayıflıkları oranında, yaratıcı manevi bir yaklaşımın sergilenmesini becermek gerekiyor. Bunun önemini bilerek yaklaşmak gerekiyor.

Bugün bilim ve teknikte gelişmiş toplumlarda dinin halen varlığını sürdürmesi, hatta tamamen bilimsel esaslar üzerinde toplumu eğiten Sovyetler Birliği'nde bile dinin önemli ölçüde var olması ve bunun milyonların yaşamında önemli bir yer tutması, insanların basit bilgileri ile tamamen dinden vazgeçmeyeceklerini göstermektedir. İnsan kendi varlık nedenlerini bilmediği sürece, bilim ve teknikte ne kadar gelişme olursa olsun, din, şu ya da bu ölçüde varlığını koruyacaktır.

Nisan 1989

Kürdistan’da Türklük İslamiyet ve ulusal kurtuluşculuk

Türkiye’de, pek çok alanda olduğu gibi, din ve İslamiyet alanında da çoğu zaman ilerencilik, gericilik gibi kavramlar karıştırılıyor. Özellikle laiklik kavramının anlamı, topluma son derece çarpık biçimlerde sunulmak, empoze edilmek isteniyor. Toplumun ezici bir çoğunluğu dinin, İslam dininin etkisinde olan Türkiye’de, denilebilir ki, solun en önemli yetmezliklerinden bir tanesi de, dine ve dini inanç sahibi kitlelere yaklaşımdır. Solun zayıflıklarının ve kitleselleşmemesinin başlıca nedenlerinden biri de, kazanması gereken bu kitleleri kazanacak yöntem ve yaklaşımlar geliştirememesidir. O nedenle, bu alanda da kavram karışıklıklarını gidermek, sahte olanı gözler önüne sermek ve doğruları yerli yerine oturtmak kaçınılmaz oluyor.

TC devletinin, özellikle 12 Eylül faşizmiyle birlikte, Kürt halk hareketine karşı oldukça yoğunlaştırdığı özel savaş politikasının en çok başvurduğu araç dindir. Öyle ki, din ve dine dayalı sahte tarikatlar, bu dönemde özel savaş politikasının en etkili aracı ve silahı oldu. Oysa lafa geldiğinde, cumhuriyet Türkiye’sinin laik bir temelde geliştirilmek istendiği, Kemalizmin bu konuda katı bir hüküm ifade ettiği söylenir.

Peki bunu nasıl yorumlayalım? Kemalizmin laiklik iddialarının tersine, 12 Eylül rejiminin dini oldukça kullanmasına, yine buna bağılı olarak tari-katçı güçlerin çığ gibi ortaya çıkmasına ve büyümesine yol açmasını nasıl yorumlamalıyız? Kemalizmin laiklik ilkesine sarılışının nedeni nedir? Ki-me hizmet eder? Günümüzde bir de “Türk-İslam Sentezi”nden, bu temelde partilerin kurulu şundan ve hatta cumhuriyetin köklü bir ideolojik dönüşü-münden bahsediliyor. Bu tip gelişmelere nasıl yorum getirmeliyiz? İşte bunlara açıklık getirmeye çalışıyoruz. Ve bunun için de, bazı hatırlatmalar düzeyinde de olsa, tarihi temellerine göz atmak gerekiyor.

Türklük ve İslamiyet ilişkilerinin esası ve 12 Eylül rejiminin sahte dinciliği

Türklüğün en temel yayılma gerekçelerinden birisi olarak İslam dininin gerekleri belirtilir. Yeni, fetihçi bir din olan İslamda, “gaza” için fetih gerekir. Ve bunun da, Türklüğün yayılmacı ruhu ile pek bağdaştığından söz edilir.

Türkler, Orta-Asya’dan çıktıklarında, o bilinen kıtlık, kuraklık, nüfus artışı ve benzeri nedenlerden dolayı İran’a doğru istila hareketlerine başladıklarında İslamla karşılaşırlar. İstilacı yayılma emelleri için, daha en başından, dini, bir araç olarak kullanmak isterler. Bundan dolayı, eğer direkt İslama karşı çıkarlarsa yayılma ve istila çabalarının sonuçsuz kalacağını düşünürler. Çünkü İslamlık hayli gelişkin ve savaşçı bir karakterdedir. Ona karşı direnmek oldukça zordur. Hele yayılma istek ve emellerini gerçekleştirebilmek daha da zor olacaktır. Bu yüzden bir yayılma ideolojisi olarak, İslamlığı çıkarlarına çok uygun bulurlar. Daha IX. ve X. yüzyıldan itibaren Türk aşiret boyları, başta Oğuzlar olmak üzere yoğun bir biçimde İslama yönelirler. İran içlerine doğru yayıldıkça, bir yandan da hızla İslamlaşırlar. Yani, İslamlaşmayla yayılmacılık-

ları arasında sıkı bir ilişki vardır. Ne kadar hızlı İslamlaşırlarsa o kadar hızlı yayılırlar, yayıldıkça da daha fazla İslamlaşırlar.

Görülüyor ki, Türklerdeki yayılcı ve akıncı ruh, İslamcılığı bir ideolojik işlev olarak oldukça değerlendiriyor. Bir de, Orta-Asya'da kabile federasyonundan öteye gidememiş Türk boylarının ideolojik ve siyasi gelişmeleri sınırlıdır. Henüz barbarlıktan tam olarak kurtulmuş değildir. Yani, uygarlığa dönüşüm henüz sağlanmamıştır. Sınıflı topluma güçlü bir giriş yapılmamıştır. Dolayısıyla onları sınıflaşmaya, uygarlaşmaya götürecek bir ideolojik, siyasi gelişmeleri de yoktur. İşte bunu İslamda buluyorlar. Demek ki İslam, aynı zamanda Türklerdeki sınıflaşmayı ve dolayısıyla uygarlaşmayı da geliştiriyor. Bu önemli bir noktadır. Yani Türklerde sınıflaşmak, uygarlaşmak ve İslamlaşmak birbiriyle sıkı sıkıya ilişkili gelişmelerdir.

Türkler Orta-Asya'dan göç ettiklerinde, Ortadoğu'da gelişkin uygarlıklar vardır. İran uygarlığı, Arap uygarlığı ve Anadolu'daki uygarlıklar sınıfsal gelişmeyi ileri bir düzeyde yaşamaktadırlar. Köleliğin ve feodalizmin ileri bir aşamasındadırlar. Oysa Türkler Ortadoğu'ya doğru açıldıklarında, uygarlık dışı ve barbar bir kavim durumundadırlar. Böyle bir uygarlıkla temas onları geliştirmiş, Türklerin barbarlığı aşmalarını sağlamıştır. Kısacası Türklerin sınıflaşması ve uygarlaşması, İran'da, Anadolu ve Arap yarımalarında kökleri milattan öncesine kadar uzanan uygarlıklarla temasa geçmeleri ve İslamı kabul etmeleriyle başlar.

Bu dönemde Ortadoğu'da egemen ideoloji islamdır. İslamlığın olgun dönemi, uygarlığı geliştiren dönemidir. İşte Türklerin en büyük avantajları, bu uygarlıklarla temasa geçmeleri ve bunu sınıflaşmanın taze başlangıcı yapmalarındadır. At üstünde yetişen bir kavim olmalarından dolayı savaşçı kabiliyetleri gelişmiştir. Bir de göçebe olmaları, yerleşik yaşama geçmemiş olmaları ve henüz uygarlığın o yorucu, yıpratıcı atmosferine girmemiş olmaları, onları müthiş akıncı bir kuvvet yapmıştır. Bu akıncı kuvvet İslam gibi yayılcı bir ideolojiyle birleşmiştir.

Şunu da belirtmek gerekir ki, İslamiyet bu dönemde ilerici bir rol oynar, ilericiliğe hizmet eder. Her devrim gibi İslam devrimi de fethetmek zorundaydı, fakat önemli olan Türklerin bunu ilkel bir aşamada ve ilkel bir tarzda ele almalarıdır. Bu ilkel barbarlık aşamasındaki kavim savaşçı, göçebe

ve taze olmasından dolayı yayılcı ideolojiyle birleştğinde müthiş bir saldırı kuvveti haline gelmiştir. İran'ı, Irak'ı, Kürdistan'ı istila ettikten sonra, Anadolu'dan Orta Avrupa'ya kadar ve hatta Afrika kıtasına kadar hızla yayılmaya başlar. Bu yayılcılığın nedenleri böyle sıralanabilir. Nasıl ki, bir dönem Germen ırkı Roma İmparatorluğu'nu kuzeyden istila edip, feodalizmi yeni bir toplumsal üretim biçimi olarak geliştirdiyse, Türkler de buna yakın bir rol oynamıştır. Germen ırkı da böyle ilkel, barbarlık aşamasında bir kavimdir. Roma ise, köleciliğin son dönemini yaşayan bir imparatorluk, bir uygarlıktır.

Yani kısaca belirtmek gerekirse, tarihte bu tip geri kavimlerin istilasıyla, bunların eski uygarlıkların son kalıntılarına karışmasından yeni toplumsal biçimler doğar. Türklerinki böyle olmamakla birlikte, İslamiyet'in gelişmesini tam olmasa bile yayılmasını hızlandırıyor.

Böylece Avrupa'da yeni bir üretim biçimi olarak doğan ve gelişen kapitalizm karşısında İslamiyet yaydırılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda olan şudur: İslamiyet, doğuş ve olgunluk döneminin ilerici hamlelerini temsil etmekten ziyade, artık gerilemeye, gericileşmeye başlar. Özellikle kapitalizmin yükselişi karşısında, feodalizmin gerileme dönemi başlar. Ve artık Türklük, Selçuklu ve daha çok da Osmanlı İmparatorluğu biçiminde geri bir öncü kuvvet olarak karşımıza çıkıyor. Daha XV. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu biçiminde yönetici bir kavim veya onun içinden bir aristokrat, bir sultanlık kesimi çıkaran Türkler, Avrupa'ya karşı, bir anlamda da yeni yükselmekte olan kapitalizme karşı tutucu bir kuvvet olarak didinip dururlar. Bu önemli bir husustur. En önemlisi ise, Türklerde sınıflaşmayı İslamlaşma döneminde görüyoruz. İşte Türkmen kırımı, bir anlamda, İslamlaşma sürecindeki bu sınıflaşmayı ifade eder.

Aristokratlaşan kesim, İslamın egemen ideolojik biçimi olan Sünniliği esas alarak bunu Emevi-Abbasi ideolojik geleneğinin devamı şeklinde Selçuklu ve Osmanlılarda çok daha güçlü kılar ve aristokratlığı oldukça geliştirir. Bey, paşa denilen bir üst tabaka oluşur. Batıda feodaller sınıfı denen bu sınıf Osmanlılarda merkezi feodal, yani sultanlık, paşalık, beylik sistemleridir. Ama burada sultanın gücü merkezidir. Burada Asya tipi toplumların despotik özelliği daha da güçlendirilerek güçlü bir sultanlık rejimi kurulur.

Ezilen kesim olan Türkmenler ise, Toroslar ve Kürdistan gibi dağlık alanlara sığınmaya çalışır. Muhalif mezhep olarak Şiiliğe, Aleviliğe yönelirler. Sünnilik, aristokrat kesimin ideolojik görüntüsü iken, ezilen kesimler ise, Şiilik ve Aleviliği esas alır. Ve ezilen kesim direngendir.

Demek ki, Selçuklu ve Osmanlı sultanlarına karşı Türklerdeki sınıflaşma-ya da, İslamcılık temelinde böyle değerlendirmek mümkündür. “Türk-İslam Sentezi” tarihteki biçimiyle böyledir. Bu, özünde Türklerin barbar bir kavim olma aşamasından kurtulup, sınıflı bir topluma dönüşmesini, yani İslamlaşmasını ifade eder. “Türk-İslam Sentezi”nin basını çekenler ise, hâkim aşiret ve boy beyleridir. Dolayısıyla Türklerin egemen ve sömüren kesimleridir. Ve bunlar “Türk-İslam Sentezi”nin resmi ifadesidirler.

Sünni kesim egemen ve resmi kesimdir. Altta kalanlar ise, İslamın “sapık” bir mezhebi olarak değerlendirilen, fakat bize göre devrimci özü teşkil eden Şii, Alevi geleneğini yaşatan, ezilen halktır. Buradaki ayrımı iyi görmek gerekiyor. “Türk-İslam Sentezi” kavramı, ezilen halk kesiminin bu durumunu ifade eden bir kavram değildir. Tam tersine bu, egemen sınıfların resmi Türk-İslam sentezine karşı, halkın bir seçeneği olarak karşımıza çıkar. Yani bu ad, asıl egemen sınıflarca temsil edilen ve devlet katına ulaşmış Türk-İslam gerçeğine verilen bir ad oluyor.

Demek ki, Türkler uygarlaştıkça, sınıfsal gelişmelerini devletleşme düzeyinde geliştirdikçe gerici İslamı veya İslamın içinde gerici bir akımı temsil etmeleri de o derece geliyor. Ve denilebilir ki, Osmanlı sultanlığı bütünüyle İslamın gerici ve sahte bir yapılanmasıdır. Gerçek İslam bunlara denmez. Çünkü Türklüğün her dönemde İslama yaklaşımının esas özü ve amacı; İslama sarılarak Türklüğü geliştirmek veya tehlikeye girmişse korumak oluyor.

Örneğin, Sultan II. Abdülhamit döneminde yeniden İslamcılığa dönüş ne anlama gelir? Pan İslamizm, Batı karşısında zorlanan imparatorluğun Müslüman halklar üzerindeki etkisini kurmaya ve Osmanlı İmparatorluğu’nu bu temelde güçlendirmeye, buna hizmet etmeye dayanan bir tutumu ifade eder. Türkler, İslam temelinde büyüdüklerini çok iyi biliyorlar. Yıkılış döneminde de İslama sarılarak, hem de sahte bir biçimde sarılarak kurtulmak istiyorlar.

Buna karşın, İttihat-Terakki ve Kemalist atılım dönemlerinde ise, tam bir

laiklik politikasına sarıldıklarını görmekteyiz. Onlar için laiklik; yüzyıllardan beri Türklüğe oldukça hizmet eden İslami görüntüyü, İslami ideolojiyi ve yaşam tarzını ikinci plana atmak, gayri resmi ve devlet dışı bırakmaktır. Bunun yerine Batı yaşam tarzını, dinden arındırılmış, hatta bir anlamda dinsizleştirilmiş yaşam tarzını Türkiye’de veya TC sınırları dâhilinde uygulamaktır. Kemalizmin laiklik ilkesi budur. Dini devlet dışına, resmiyet dışına atmak, onun yaşam tarzını mahkûm etmek ve bunun yerine Avrupa yaşam tarzını egemen kılmaktır. Bu aynı zamanda Batı uşaklığıdır. İslamı bir bütün olarak olumlu, olumsuz demeden tasfiye etmek, bunun yerine Batı’nın o dönemdeki emperyalist, sömürücü ve bir avuç aristokratın çıkarlarına yönelik yaşam tarzını, bu binyılların Anadolu halkına, kültürüne dayatmak, gerçekte büyük bir tahribat yaratmaktır. İşte TC, bir anlamda bu tahribatın adıdır. Ve TC bu anlamıyla, yani vazgeçilmez dediği laiklik ilkesiyle kendi halklarına, Ortadoğu halklarına savaş açmış demektir.

Bugün “Ortadoğu Müslüman Ülkeler Birliği”, “Müslüman Ülkeler Zirvesi” biçiminde bazı çabalar görülyorsa da, bunlar sahtekârlıktan ibarettir. TC’nin varlık nedeni bile Ortadoğu halklarına ve onların İslami geleceklerine ters düşer. Zaten laiklik ilkesi, bunun resmi ifadesidir. Bugün bu temelde bir savaş yürütülüyor ve hatta laikler cephesi ile İslamcılar cephesi diye bir ayrıma kadar gidilmek isteniyor. Bunun tarihi anlamını biz böyle ortaya koymalıyız. Laikler cephesi, her ne kadar dinin bağınazlığına, tutuculuğuna karşı çıkıyoruz diyorsa da ve eskiden bu yönlü sınırlı bir işlevi olmuşsa da, çoktan bu yönüne ihanet etmiştir. Yani geçmişte dinin tutucu, gerici etkilerini ve özellikle de devlet katındaki, Osmanlı resmi düzenindeki geri İslam özelliklerini tasfiye edelim demişlerse de, günümüzde artık buna da çoktan son verilmiştir.

12 Eylül faşizminde ise, durumlar çok daha değişiktir. Bunun esas aldığı laiklik, tamamıyla Batı yaşam tarzının kopya edilmesi, Batı hayranlığı ve uşaklığıdır. Dolayısıyla da tarihle, özellikle Anadolu ve Ortadoğu halklarının tarihiyle çatışmadır. Uygulanmak istenen laiklik, Batı adına objektif bir ajanlıktır. Bu nedenle toplum, üzerinden 70 yıl geçmesine rağmen, halen de bununla çatışma halindedir.

Günümüze doğru geldiğimizde, özellikle 12 Eylül faşizminin tekrar dine sarıldığını görüyoruz. “Türk-İslam Sentezi” denen yönelim, bu temelde

tarikatların çığ gibi açığa çıkarılmasına, bunlara muazzam paralar akıtılmasına ve hem de bunların en gerici mihraklardan destek görmesine her türlü teşviki yaratmıştır. Ve en önemlisi de Kürdistan'da bu konuda çok belirgin bir ideolojik ve örgütlenme biçimi olarak tarikatlar seçilmiştir.

TC tarihinde, 1925 Şeyh Sait isyanının amaçları üzerine tartışmalar hayli yaygındır. Bu isyan gerici bir din isyanı mıydı, yoksa bir Kürt milli isyanı mıydı, biçimindeki tartışmalar halen de vardır. Doğrusu nedir? Bizce doğrusu, bir anlamda laikliğe karşı olan dindarların bir tepkisidir. TC'nin, cumhuriyetin o laiklik ilkesi adı altında, bir yandan dini geleneklerde diğer yandan bununla iç içe olan milli geleneklerine bağlı Kürtlere ve onların tarihine, milliyetine saldırısına ve hatta bunu bir soykırım düzeyine kadar vardırmasına başkaldırısıdır. İsyân, bu tür saldırılar karşısında, din görünümlü ama milli yönleri de olan bir isyandır. Zaten o dönemdeki toplumsal koşulları göz önüne getirdiğimizde göreceğiz ki, ortaya çıkacak her isyan dini nitelikte olacaktır; milli ve dini nitelikler iç içe olacaktır. Birçok ülkede ve halkta bu böyledir ve bizde de böyle olmuştur.

TC, bazı ayaklanmalardan "dinsel, gerici ayaklanmalar" diye bahseder. Bu nitelendirme tutarlı değildir ve bu iddiaları ciddiye almamak gerekir. Kemalist tarih tezi "irtica hortladı" der bu dönemlerde. Birkaç kişi dini savundu diye yaygara koparır. Aslında burada kendisinin savunduğu da ilericilikle ilgili değildir. Adına ilerici denilen ve geliştirilmek istenen, bir Batı uşaklığıdır. Halkın buna olan tepkisine gerici dememek gerekir. Osmanlı sultanlarına karşı bazı ayaklanmalar ortaya çıktığında da böyle denilirdi. Aslında gerici olan, o gün Osmanlı sultanlığı ve bugün de TC'dir. Dinsel görünümlü de olsa halk hareketleri daha kutsaldır. Baskıya ve zulme karşı olma nedenlerinden dolayı haklıdır. Adı geçen Kürt isyanıyla birlikte diğer birçok isyanları da bu temelde değerlendirmek durumundayız.

Laiklik, din adına ortaya çıkan birçok gerici, tutucu tavır ve davranışa karşı çıkmakla, kısmen de olsa olumlu bir işlev görmüştür. Bu nedenle tümünü inkâr etmek mümkün değildir. Çünkü din, tarikat ve mezhep adına bir yığın sahtekârlık yapılıyor ve korkunç bir sömürü geliştiriliyor. Laiklik ilkesinin bu tür feodal baskı ve sömürü ağına ve halkı uyutma çabalarına karşı çıkması yerindedir. Biz bu anlamdaki laikliğe, yani gerçek laikliğe karşı değiliz. Hatta bu temelde en çok laik olan biziz diyeceğiz. Zira biz,

din maskesi altında, çeşitli mezhep ve tarikatlar görüntüsü ile halkı aldatmayı, TC'nin ajansı haline getirmeyi amaçlayan akımlara karşı en tutarlı mücadeleyi, ulusal kurtuluş savaşımızla yürütmekteyiz. Dinle aslında ilgisi olmayan, din tüccarlığı ve bezirgânlığı biçiminde dini istismar edenlerle mücadelesi oranında ve bu temelde, laikliğin Türk ulusal hareketi için oynadığı bazı olumlu rolleri görüyoruz. Fakat ağır basan yanı, daha çok Batı işbirlikçiliği yanındır, buna karşı duruyoruz. Halkların dinine, dini geleneklerine, İslami temeldeki yaşam biçimlerine saldırısını, onları hor görmesini doğru bulmuyoruz.

TC'nin, günümüzde artık bu laiklik iddiasını da bir yana bıraktığını görüyoruz. Kemalizmin kendi çıkarları için laikliğe sarılmasına karşın, 12 Eylül rejimi ise dine sarıldı. Cumhuriyetin kuruluş dönemindeki yaklaşımın tam tersini yaptı ve daha çok da sol ideolojilere, hatta liberal ideolojilere karşı, tamamen dini ideolojiyi bayrak edinmeye çalıştı. Din ile alakaları olmadığı ve özünde dine karşı oldukları halde, yine baştan ayağa Amerikancı, Batıcı oldukları halde, sahtekârca İslama sarıldılar. Bunu biraz da, İran İslam devriminin etkisini kırmak amacıyla yaptılar. Çünkü İran devrimi, İslamı ilerici temelde kullanmış veya değerlendirmiş, devrimci ve anti-emperyalist özünü ortaya çıkarabilmiş ve büyük bir etkinlik sağlamıştır. Bundan korktukları için, bunun etkisini kırmak amacıyla sahtekârca ve gerici bir temelde dine sarılıyorlar. Bunun için Suudi Arabistan kralından, monarşisinden destek alıyorlar. Böylece bir yandan para gelir rejim rahatlar, bir yandan da İran'daki devrimin etkisi kırılmış oluyor. İşte bu nedenlerden dolayı bunlar 80'lerin başından itibaren alabildiğine dine sarıldılar.

Olayın bir boyutunu bu biçimde belirtirken, diğer önemli boyutunu da, yani iç tehlikelere yönelik, özellikle de 80 sonrasında gelişen Kürt ulusal hareketine yönelik boyutuna da bakmak gerekiyor. Ve bu çerçevede de Millî Selamet ve Refah partilerinin özel misyonuna, ANAP'ın durumuna, çeşitli tarikatlara ve bu oranda Nakşîciliğin rolüne açıklık getirmek zorunlu oluyor.

Erbakancılık ANAP ve Nakşicilik

Erbakancılık olgusu biçiminde değerlendirilebilecek Milli Selamet ve Refah partileri, her ne kadar “Milli Görüş” adı altında neredeyse TC’nin radikal bir eleştirisini yapan, İslama son derece bağlı ve kendisini kutsal atfeden bir rolle ortaya çıkmak istiyorsa da, bunun dayandığı bazı olgular ve gelişmeler vardır. Nedir Milli Selamet, Refah Partisi, Erbakan olayı?

Dikkat edilirse özellikle cumhuriyet ideolojisinin, resmi ideolojinin teşhirinin geliştiği ve devrimci ideolojinin etkinlik kazanmaya çalıştığı yıllarda gelişiyor. 1965’lerde devrimci, sosyalist düşünce Türkiye koşullarına göre süratle gelişim halindedir. Kemalist ideolojinin hem sağı, hem solu aşıyor. Toplumda güçlü bir ideolojik etkinlik olarak sosyalizm boy gösteriyor. Buna TC bünyesinde verilen karşılık, başlangıçta Ülkü Ocakları, Milliyetçi Hareket Partisi biçiminde bir Türk milliyetçiliği; daha sonra ise, yine özünde Türk milliyetçisi ama biçimde İslamcı, milli görüşçü dediğimiz o Milli Selamet Partisi ve günümüzde Refah Partisi yaklaşımı olmuştur. Bu iki görüş -Milli Selamet ve Milli Hareket- özünde aynıdır. İkisinin de altında geleneksel Türk istilacılığının o akıncı geleneği vardır. Biri Türkçülük yanına, diğeri İslamcılık yanına

ağırlık verir ama Anadolu’da gerçekleştirildiği biçimiyle Türkçülük ve İslamcılık bir gerçeğin iç içe geçmiş ifadesidir. Bu kavramlar aslında gelişmeleri karşılayamayan ve yetmezliğe düşen Kemalizmi kurtarmak veya devrimci sosyalist düşüncenin politik etkinliğinin giderek gelişmesi karşısında, TC’yi biraz da Kemalizmi aşarak kurtarmak ihtiyacından kaynaklanmıştır.

Kemalizm, bu anlamda biraz da orta yol oluyor. Daha önce biraz Türkçülüğü ve İslamcılığı bastırmıştı. Sosyalizmi de bastırmıştı. Kuruluşunda ve gelişiminde bu böyledir. Bu baskıdan sosyalizm öz çabasıyla kurtulmaya çalışırken, diğerleri de ortalığı sosyalizme kaptırmamak için devletin desteğiyle canlandırıldılar. İster MHP ister MSP olsun, bunlar, devlet kaynaklı hareketlerdir. Fakat toplumun geleneksel değer yargılarına dayanmayı esas alıyor, milli ve dini yanlarına hitap ediyorlar. Bunu yaparken de hep sosyalizme karşı çıkıyorlar. Kısaca, Kemalizmin bir çıkmazı sosyalistlerce ve devrim dayatılarak aşılmaya çalışılırken, tutucu ve gerici özellikleriyle bunlara tabii engel biçiminde bir rol tanımıyor. Bu amaçla, gelişmeleri için sermaye destek ve icazet sunuyor. Kemalist model aşıldığı oranda, bunlar, devlet tarafından emniyet sübapları olarak geliştirilmeye çalışıldı.

MHP daha çok İç Anadolu Türklüğünü, biraz da devrime yatkın ve temel olabilecek Türkleri esas aldı. MHP’nin geliştiği İç Anadolu, yani Toroslar, Türkmenlerin henüz uluslaşmayan kesimlerinin bulunduğu alanlar oluyor. Yoksul halk olarak aslında devrimin temellerini oluşturması gereken Türkmenler, Türk egemen uluslaşmasına daha dâhil olmamışlardır. Bir yerde milliyet aşamasında bulunuyorlar, millet olmamışlardır. MHP bu boşluğu iyi görüyor. Aslında gerçekten Türkmenler sorun dayanakları olmalıydı. Ama solun o bilinen, cumhuriyetin icazetçisi olması hastalığı bunu önüyor.

MSP dinsel ideolojinin etkinliğinin olduğu alanları esas alıyor. O da, din etkinliği adına ne varsa hitap ediyor, özellikle de Osmanlı resmi dinsel geleneğinin etkili olduğu çevrelere el atıyor. Hâlbuki cumhuriyet bu çevreler üzerinde baskı uygulamakla burada biraz muhalif bir konum yaratmıştı. Devrim ve sosyalizm burayı kullanabilirdi. Ama o el atmadığı için, alan MSP’ ye kalıyor. Cumhuriyet de, olası bir muhalefet odağını veya temelini böylece kapatıyor.

Türkmen tam bir isyancı geleneğin devamıdır. Onu MHP derhal düzenle birleştiriyor ve böylece emniyet sübabı olma işlevini yerine getiriyor. Yine, örneğin bir İran'da dini temelde büyük bir muhalif hareket geliştirildi. Türkiye'de de böyle bir gelişme olabilirdi. Bunu da MSP kapatıyor. Ve aslında devletle danışıklı dövüşüyor. Öyle ciddi bir muhalefet durumları yok, olası muhalefet kaynaklarını bağlayarak, böylece etkisizleştirmenin aracı oluyorlar. Belirttiğimiz gibi, aslında sosyalizmin değerlendirmesi gereken bu alanları böylece gasp ederek, sosyalizmin sonunu getiriyor ve kitle tabanı olmayan bir aydınlar, aydın gevezeler kulübüne dönüştürüyorlar.

Sosyalizmin bir türlü kitleleşememesinin altında demek ki, en önemli bir neden olarak bu iki oluşumun muhalif kaynakları ve olası muhalefet temellerini daha basından kapatması yatıyor. Sol için geriye ne kalıyor? Kala kala sol Kemalistler kalıyor ki, bunlar da gerçek Kemalistlerdir ve en tehlikeli olanlarıdır. Bunlarla da ilişki kurmak istediklerinde -ki bunlar ordu içerisinde etkililer- komplo ve imha ile karşı karşıya gelmişlerdir. Ve böylece sol, gerek toplum içinde gerek devlet içinde olsun gerçekten esas alabileceği müttefikleri, temel güçleri bulamıyor.

MHP üzerine çok şeyler söylenmiştir, o nedenle biz burada fazla açma gereği duymuyoruz. Ama gerçekten Kemalist milliyetçiliğin yetmediği noktada ve özellikle dünya Türklüğü de biraz devreye sokularak geliştirilmek istenen en aşırı bir Türk milliyetçiliğidir. Kemalizm, 20. yüzyılın başlarındaki en akıllı Türk milliyetçiliği idi; MHP, yüzyılın ikinci yarısında gelişen ve Kemalizmi tamamlayan Türk milliyetçiliğidir. Bugün Ecevit ile MHP geleneğinin birleşmesi tesadüf değildir. Ecevit, 20. yüzyılın ilk yarısının Kemalist milliyetçisidir. Türkeş, ikinci yansının gelişkin Türk milliyetçisidir. Bugün kavuşuyorlar. MHP'nin bütün tezlerine Ecevit sahip çıkıyor. Bu gerçeklik, her iki dönem Türk milliyetçiliğinin kaynaşmasının sağlandığı anlamına geliyor.

Milli Selamet, Refah, Erbakan deneyimi biraz daha farklıdır ve gittikçe daha fazla İslamı kullanmaya çalışıyor. Hatta Türklüğe, İslamın önder gücü olma gibi bir rol biçiyor. Bu ne anlama gelir? TC'yi, Osmanlı döneminin İslam halkları içerisindeki konumuna getirme, yani imparatorluk ülküsüne özenme hevesleri var. Böylece güçten düşmüş Türklüğü tekrar güce kavuşturma anlamına geliyor.

Cumhuriyet bir yönüyle de Siyonizm işbirlikçiliği demektir. M. Kemal'in kendisi de dâhil olmak üzere cumhuriyetin kurucu kadrolarının yarısından fazlası ve günümüzdekilerin de büyük bir kısmı mason. Dolayısıyla Kemalizm, uluslararası Siyonizmin kontrolü altında, hatta onun bağınaz bir uşağı durumundadır. Aslında din düşmanlığı diyebileceğimiz milliyetçilikleri kendilerini hem Müslüman halklardan ve hem de Türkiye toplumundan koparıyor. Dolayısıyla devleti ve rejimi bir bakıma tehlikeye sokan bu durum MSP RP veya Erbakancılık olayı tarafından iyi fark ediliyor. Cumhuriyeti ve Türk milliyetçiliğini, "Milli Görüş" denen görüşle bu tehlikeden kurtarmaya çalışıyor. Batı ajanı ve Siyonizmin işbirlikçisi olmak yerine, Arap yönetimleriyle ilişkilerimizi geliştirelim diyorlar. Böylelikle Türklüğü tekrar eski konumuna, imparatorluk dönemindeki şan-şeref günlerine ve büyüklüğüne ulaştırmayı umut ediyorlar. "Milli Görüş" ideolojisi bu oluyor.

Bu ise, özünde öyle fazla İslamcı değil, Türk milliyetçiliğinin bin maskeli biçimlerinden birini ifade ediyor. Örneğin, bir İran İslam devrimi vardır ki, içinde devrime, anti-emperyalizme, anti Siyonizme yönelik çok şey bulunabilir. Fakat Erbakan İslamcılığında bu anlamda hiçbir şey bulunmaz. En gerici Amerikancılık biçimiyle özünde olumlu olan İslami öğelere karşı bir İslamcılık sergileniyor. Türk-Osmanlı İslamcılığı dediğimiz tarzda, Sünni gericiliği ve Nakşî tarikat çerçevesinde yapılıyor. Bu şekilde gericiliği ve sağı esas aldığı için, örneğin Alevi kesimi içinde Erbakan pek tutulmuyor. Hatta halktan Sünni kesime de fazla dayanmıyor.

Çünkü o bir devlet ideolojisidir ve esas olarak devlete dayanıyor; daha çok imam hatiplileri, devletin bu tutumunu yansıtan bazı entelektüelleri esas alıyor. Dolayısıyla devletin toplum üzerindeki etkin bir kararı oluyor. Zaman zaman devletin diğer kesimleriyle özellikle sosyalizme karşı önlem temelinde ittifaklar kurduğu da biliniyor ve bu anlaşılırdır. Örneğin, Avrupa'daki işçi kitlesi üzerinde bunların faaliyetleri çok yoğundur. Çünkü orada Türk milliyetçiliğinden biraz kurtulabildikleri için işçileri devrimci ideolojiye veya yurtsever ideolojimize kazanmak çok kolaydır. Baştan beri "Milli Görüş Teşkilatı", "Türk-İslam Federasyonları" çok geliştirildi ve iyi biliyoruz ki, bunlar MİT'in etkili olduğu kuruluşlardır. Devletin, elçiliklerinin desteğiyle beslenen korunmaktadır.

MSP deneyimini, günümüzde de Refah Partisi deneyimini ve Erbakanlık olgusunu kısaca bu biçimde değerlendirebiliriz. Bu parti ve anlayışlar cumhuriyetin yetmezliğini gidermek, aşırı Batı yanlısı Türk tutumunun zararlarını telafi etmek ve böylece Türk ulusunu güç durumdan kurtarmak için ortaya çıkarıldılar. Diğer bir deyimle, halkın cumhuriyetten kopmaması için geliştirildiler ve halen de bu temelde geliştiriliyorlar.

Öte yandan, bizim açımızdan daha da önemli bir olgu olan, özellikle 12 Eylül faşizminden sonra ülkemizde bir tarikatlar furçasının başlatılması olayı var. Yine, 12 Eylül rejiminin, ANAP adı altında dini daha ikiyüzlüce, riyakârca ve rejimi sürdürmeye yarayan bir alet olarak kullandığını görüyoruz. Sahte tarikatçılığın ülkemizde ne kadar örgütlü olduğunu ve bunun devlet tarafından hangi boyutlarda kullanıldığını anlayabilmek için, son seçimlerde bu tarikatlara dayanan partilerin Silvan, Batman gibi en tanınmış kentlerimiz başta olmak üzere o alanlarda aldıkları %25'lere varan oy oranlarına bakmak yeterlidir. Bunun nedeni çok açık. Kemalizm zaten iflas etmiş durumda, halkımız bunu artık iyi tanıyor. Ulusal kurtuluşçu düşüncüyü Türkes milliyetçiliğiyle durdurmanın olanaksızlığı da ortadadır. Geriye, halkın dini duygularına el atmak kalıyor.

Şunu kısaca belirtmek lazım; 12 Eylül faşizmi ve onun sürdürücüsü ANAP, ülkemizdeki ulusal kurtuluşçu ideolojinin Kürt halkı üzerindeki etkisini, yol açtığı gelişmeleri ve bütünüyle dinin de devrimin hizmetinde rol oynamasını önlemek için, devlet desteğiyle çok yoğun bir hareket ve örgütlenme geliştirmek amacındadır. Bu nedenle ANAP hükümeti, ülkemizin geri toplumsal yapısının ve gerici ağa, şeyh düzeninin sürdürülmesi için, tarikatları yoğunca devreye sokmaktadır.

Bu temelde destekledikleri birçok tarikat vardır. Örneğin, Nakşî tarikatı da bunlardan bir tanesidir ve siyasi yönden en çok desteklenenlerin başında gelmektedir. Unutmayalım ki, bu tarikat, daha Yavuz Selim zamanında Osmanlılar tarafından bir ajan tarikat biçiminde örgütlendirilmiştir. Yani yüzyıllardan beri bu temelde kullanılan Nakşîcilik, basit bir olay olarak görülmemelidir. Kaynağım İdris-i Bitlisi'lerin öncesinden alıyor. Ve temsilcileri günümüzde sadece Bitlis'te de değildir; ülkemizin Güney'ine, Barzanilere dek uzanmaktadır. Hepsi bugün de hükümetle içli-dışlıdır. Nakşîcilik bu temelde Türk ajanlığının dinsel geçeceği olu-

yor. Bu tarikat tarihte ve günümüzde rolünü çok iyi oynuyor.

Nakşîcilik, günümüzde 12 Eylül'ün, daha çok da ANAP'ın temel örgütlenmesidir. Nakşî şeyhleri bugün devletin gücünü kullanarak en çok palazlanan kesimdir. Tarihi merkezleri Bitlis tamamen bunların denetimindedir. Hakkari, Mardin, Batman milletvekilleri, belediye başkanları hep Nakşî şeyhleridir. Silvan, Diyarbakır, Bingöl, Urfa, Adıyaman da aynı niteliktedir ve hatta bunların kolları Türkiye'ye kadar da yayılıyor. Tümü de hükümetin, ANAP'ın hizmetindedirler. Aslında ANAP, şimdi ülkemizde Nakşîler dışında bir tabana da sahip değildir. Dersim'de, Malatya'da, şurada-burada kalan birkaç tane gerici Alevi ileri geleni de, para karşılığında satın almıştır. M. Kemal de böyle kullandı; o da şeyhlerin, seyitlerin ve pirlerin ellerini öperek desteklerini aldı. Şimdi Evren-Özal da aynı politikayı sürdürüyorlar. Cumhuriyetin laiklik gerçeğinin ikiyüzlülüğünü gösteriyorlar. Bunların laiklikte ne denli riyakâr ve sahtekâr olduklarını bu örneklerle daha da yakından görebiliyoruz.

Burada önemli olan, ülkemizdeki Nakşî tarikatı ve onun ne denli devlet ajanlığı rolünü oynadığını görmektir. İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu da bir şeyh sülalesinden gelmektedir. Köy korucuları en çok bu tarikat içinde örgütlendirildi ve bunların hepsi de şimdi müthiş para alıyorlar. Nakşî tarikatının önderi Kamran İnan, şimdi GAP koordinatörüdür. Görüldüğü gibi, önde gelenlerin hepsi Nakşî şeyhleridir. Bir de çağın en gelişkin tüketim araçlarının bunların elinde bulunduğu toplum tarafından pek fazla bilinmemektedir. Özellikle Suudi'den büyük bir destek geliyor. Urfa'da kurulan Al-Baraka, Faisal Finans gibi kurumlar aracılığıyla Harran daha şimdiden parsellenmeye çalışılıyor. GAP etrafında şimdiden büyük bir şebeke oluşturulmuş ve bu şebekenin satın almadığı güç kalmamıştır.

Nakşî tarikatı temelinde Süleymancılık, Kadirilik vb. başka adlar ve kollar altında daha pek çok tarikat da aynı işlevle faaliyet yürütmekte, benzer bir rol oynamaktadırlar. Bunların tümü de ağırlıklı olarak MİT tarafından yönlendirilmektedir. Burada öyle bilinen kara gözlüklü, James Bond çantalı tipler teşekkül etmez; o başı sarıklılar bu işleri yürütenlerin ta kendileri oluyor. Dolayısıyla 12 Eylülle birlikte dozajı daha da artırılan bu tarikatlar furyasını, ülkemizde gelişen ulusal kurtuluş hareketine karşı MİT'in almış olduğu bir tedbir olarak düşüneceğiz. Özellikle Nakşî tarika-

tının tarihte oynadığı rolünün, bugün de ajan bir tarikat olarak, milleti uyuşturmak için kullanıldığını görmek gerekir. Tarihte Aleviliğe karşı örgütlendirilen bu tarikat, günümüzde de Ulusal Kurtuluş Hareketine karşı durarak rolünü oynuyor. Ve İslamlıkla hiçbir alakaları olmadığı halde, tarihte olduğu gibi bugün de İslamlığı kullanıyorlar.

Milli Selamet ve Refah partilerinin uyguladıkları politika da aynıdır, ama ANAP bunu daha devletçi bir biçimde kullanıyor. Günümüzde Refah Partisi daha çok yoksul ve orta kesimi örgütlemeye çalışırken; ANAP devletleşmiş, devlet içerisinde güç kazanmış olanları, yani etkili ve nüfuzlu çevreleri örgütüyor. Ve son seçimlerde ortaya çıktığı gibi, ANAP ve RP halkı aldatarak neredeyse oyların %50'sini almışlardır. Bu, halkımızın yarısını etki altına almak demek oluyor ki, küçümsenecek bir durum değildir. Dolayısıyla ulusal kurtuluş hareketi önünde günümüzde en büyük engel laiklik, Kemalizmin laikliği değil, 12 Eylül faşizminin ve onun sürdürücüsü ANAP'ın, İslam maskesi altında ve İslamı kullanarak geliştirmek istediği MİT ajan tarikatlaşmasıdır. MİT milyonlarca Kürt çocuğunu ve gencini para karşılığında bu tarikatlara bağlamıştır. Böylece ulusal kurtuluşumuzun gençlik ve halk temelini daraltmak, mümkünse yok etmek için çok sinsi ve haince bir politika uyguluyor. Üstelik bu, halkın dinine bağlılığı ve gelecekleri istismar edilerek yapılıyor.

Devrimci tutum ve görevler ne olmalıdır?

O halde göreviniz, özellikle tehlikeli bir hal almış bulunan ve en çok ideolojik olarak teşhir ve tecrit etmemiz gereken bu tarikatların maskelerini düşürmek, bunların İslamla ilgilerinin olmadığını, İslamı sömürücü amaçlar için alet olarak kullandıklarını, tamamen bir ajan faaliyet olduklarını, ulusal kurtuluş mücadelesine dayatıldıklarını kapsamlı olarak göstermek ve bunları etkisizleştirmektir. Çünkü çığ gibi gelişen bu tarikatlar ülkemizde ajan çeteleri durumuna gelmişlerdir. Bir yerde eli silahlı korucu çeteleri, bir yerde de bu tarikat çeteleri vardır ve gerçekte her ikisi de çetedir. Birisi maddi -silahlı- çete, diğeri de manevi, yani elinde sahte kitapları olan çetedir. Fakat ulusal kurtuluş mücadelemize karşı görevleri aynıdır: Bastırmak, kitle temelini daraltmak ve yenilgiye uğratmak. Bizim de görevimiz, bunların maskelerini düşürerek dinle ve İslamlıkla alakalarının olmadığını ortaya koymak ve şimdiye kadar yürüttükleri tahribatların hesabını böylece sormaktır.

Bu bağlamda, dinin anti-empyralist, anti-sömürgeci bir temelde ve halkın tarihi geleneklerine uygun bir mücadele aracı olarak kullanılması-

na önyak olmak gerekir. Bir İran deneyiminde olduğu gibi, anti-emperyalist, radikal çıkış örneklerinden yararlanarak, bunların olumlu yönlerini kendi koşullarımızda değerlendirerek ve daha olumlu bir karşılık vererek sonuç alabiliriz. Bu sonuç; din silahını faşizm ve emperyalizme karşı kullanabileceğimizi gösterir. Kullandıkları bu silahı onlara karşı doğrultmak ve böylece onlara hak ettikleri cevabı vermek en doğru devrimci tutum oluyor. Bu konudaki görevlerimizi her zamankinden daha iyi görmeli, şimdye kadar yerine getirmedığımız görevleri yerine getirmek için, halkın dini duygularına saygılı olmalı, değer vermeli, dinin gerçek ilerici-devrimci özünü değerlendirerek bu silahla bu gerici ajanları ve emperyalizmin uşaklarını yerle etmeliyiz.

Biz her dine saygılıyız. Ülkemizde Süryanisine de, Hıristiyanına da, Ermenisine de saygılıyız. Yezidilik dinine bağlı olanlar vardır, dinlerini korumak istiyorlar, saygılıyız ve özgürlük tanıyoruz. Hatta Müslümanların da çeşitli mezhepleri vardır, özellikle Alevi mezhepsel çıkışlara değer biçiyoruz. Daha yakın ilişki kuruyor, düzene karşı gerçek muhalif konuma getiriyoruz. Yine bir Sünni mezhep vardır, özellikle Güneyde, yoksul halk kesimleri arasında yaygındır. Onları devrime çökerek halkı Sünni gericiğın, şeyhlerin etkisinden kurtardık. Herkesin de rahatlıkla fark ettiği gibi, günümüzde özellikle Güneyde bu tarikatların etkisini kırmamız demokrasiye en büyük faydayı sağlamıştır.

Solun geleneksel bir hatası vardır; din olgusunu çok çarpık ele almak veya dini inkâr etmek... Bu hataya düşmemeye dikkat ettik ve dinin anlamını doğru ortaya koyduk. Dinin, son tahlilde bir devrim ideolojisi olduğunu, en azından doğuşunda bu anlama sahip olduğunu ve İslamın çıkışının da devrimsel bir çıkış olduğunu söyledik. O zamanlar bütün ideolojilerin dinsel nitelikler taşıdığını, dinsel yanı ağır basan ideolojiler olduğunu ve İslamda da bunun böyle olduğunu belirttik. Gerçekten İslam siyasal bir devrimdir ve büyük bir uygarlığın oluşumuna yol açmıştır. Günümüzde de etkileri vardır, inkâr edilemez. Kaldı ki, ortaya çıkardığı bütün değerler kötü değildir. İslamın içinde, daha doğuşunda savaş halinde olan kanatlar vardır. Ali ve Muaviye'de bu somutlaşır. Her birinin bazı farklı değerleri esas alan durumları vardır ve günümüze kadar da -İran-Irak karşıtlığında gördüğü gibi- devam ediyor. Bütün bunları değerlendirdik ve tavrımızın,

İslam içinde sol diye tabir edebileceğimiz, egemen feodal sultanlara, beylere, meliklere karşı çıkan geleneğin temsili olduğunu vurguladık. Bu biraz da, İran'da Şiilik, Anadolu'da Alevilik biçiminde karşımıza çıkan, tarihte ezilen ulusların, Emevi-Abbasi-Osmanlı Sünni gelenekli gerici sultanlarına başkaldıran halkların esas aldıkları yolu takip etmek anlamına geliyor. Günümüzde bunu sosyalizmle bütünleştiriyor, kendi yurtseverliğimizde gereken anlama kavuşturuyor ve mücadelemizde somutlaştırıyoruz.

Görülüyor ki, dini gerçeğe yaklaşımımız oldukça gerçekçi ve sonuç alıcıdır. Karşımıza çıkarılan sahte, gerici temeldeki dini yaklaşımlar, tarikat-sal yaklaşımlar devletin kanallarıdır. MİT'in teşkilatlanmalarıdır. Bu temelde teşhir ve tecrit etme, devrimi bir de bu yolla güçlendirme, PKK'nin kitleselleşmesinin temellerinden bir tanesidir. Bu konuda solun geleneksel inkârcı tutumuna düşmemekle önemli gelişme yolu sağladık.

Daha da açmak gerekirse, dini gerçeklik içinde karşıya alınması gereken ne, özümsemesi gereken nedir? Buna doğru karşılık verilirse, şüphesiz sosyalizm daha doğru uygulanacaktır. Yurtseverlik daha doğru ve güçlü bir kitle temelini kavuşmuş olarak gelişim gösterecektir. Dolayısıyla bu zeminde hala yerine getirilmesi gereken oldukça görevler vardır. Halk yığınlarını kesinlikle bunların bu sahtekârca yaklaşımlarından kurtarmak, hem de din adına kurtarmak gerekiyor. Gerek ülke içinde gerekse ülke dışında bu tür faaliyetler gelişmelidir.

Unutmamak gerekir ki, İslam ülkelerinde yeni bir İslami çıkış yaşanıyor. İslam ideolojisi görünümü altında, halklar anti emperyalist tutumlara giriyorlar. İran, bunun en açık uç noktası oluyor. Bu durum daha da gelişme gösterebilir. İslam halklarının, İslam görüngüsünün bu anti emperyalist tutumları karşısında, Suudi gibi ABD'nin himayesine bu kadar açıkça giren, hatta Mekke ve Medine'yi bile Amerikan postallarına çığnatan işbirlikçi rejimlerin çok zor durumlara düşecekleri açıktır. İslam yöneticileri adı altında İslamın en kutsal değerlerini böylesine çığnatan tutumlara karşı tavır geliştirmek ve İslamı bu temelde gerçekten bir anti emperyalist öze kavuşturmak önemlidir.

Halkların mücadelesi, İslam görüntülü de olsa bundan korkmamak, biçimden çekinmemek gerekir. Alabildiğine Batı emperyalizmine karşı çıkarmak önemlidir. Çünkü Batılıların bölge üzerinde büyük emelleri

vardır. Kendi aralarındaki demokrasiyi, kesinlikle Ortadoğu halklarına, İslam halklarına uygulamak istemiyorlar. Ortadoğu halklarına uygun gördükleri, en anti demokratik, en monarşik ve en despot rejimlerdir. Batı, bu konuda tam bir ikiyüzlüdür. Her türlü ulusal demokratik kuruluşun karşısında gericileri destekliyor. Bu açıdan, onların Ortadoğu üzerindeki emellerine karşı çıkmak, aynı zamanda, çokça sözünü ettikleri insan haklarını korumak, bağımsızlığı ve demokrasiyi korumak anlamına gelir. Bu konuda İslamiyet eğer iyi bir rol oynayacaksa, ona da bu rolü vererek Batı'ya karşı kullanmak, değerlendirmek, kendini gittikçe dayatan bir görev oluyor.

Bölgedeki son Körfez krizi dolayısıyla yepyeni durumlar geliyor. Kürdistan bu noktada en çok etkilenen ve rol oynamaya aday bir konuma geliyor. Bu nedenle, TC'nin bir kanadının İslamlık adı altında sahtekârca önümüze kesme çabalarını, İslam halkları arasında geliştirdiğimiz İslam enternasyonalizmini kurabilme çabalarımıza karşı sergilenen bu oyunlarını boşa çıkarmak; halkların bütün ulusal toplumsal gerçekliğine eşit ve özgür gelişme hakkı tanımak, bunun mücadelesi içinde olmak; yüzyıllardan beri yaşatılan, özellikle işte en üstün kavim şudur, budur adı altında İslami bile zorlayan, aslında bir avuç aristokrat feodalın çıkarına hizmet eden hâkim mezhep kalıntılarını günümüzde de meşru görmemek, onların İslamın özüyle de bağdaşmadığını ortaya koymak büyük önem taşıyor. Emevi-Abbasi-Osmanlı geleneği gerçek İslamı temsil etmiyor. Gerçek İslam, ta basından beri, Ali'den başlayan, günümüzde de en anti emperyalist tutumlara dek gelendir. Kim en çok direniyorsa, kim bu yüzyılların gericiliğine ve günümüzde de emperyalizme direniyorsa, bizim İslam'ımız o İslamdır diyeceğiz. Ve bu da zorbalığa değil, halklar arasında geniş bir hoşgörüyü dayanır. Halkların yaşamlarını ve hoşgörüyü geliştirmeye dayanan Alevilik de biraz budur. Eğer doğru kavranılmak isteniyorsa, milli gerçeğe biraz daha saygılı olunmalıdır. Yine bu temelde doğru kavransa, Türkiye'de de Alevicilik, daha çok Kürt yanı ağır basan bir konumda olmalıydı. Ama Kemalizm burayı da çok kötü kullandığı, çarpıttığı için, en büyük Alevi-Kürt katliamını yaptığı halde, Dersim'de görüldüğü gibi, bugün bu kesimin de dostu geçinebilmektedir. Bu sahtekârlığı da yıkmak gerekiyor, Kemalizmin ne dinle, ne de Alevilikle bir alakası vardır. Hele Kürt Alevicilikle hiç mi hiç alakası yoktur, bunun düşmanıdır.

Alevilik, gerçekte Kürt direnişçiliğinin tarihte gelişen bir biçimidir. Bu- nu böyle değerlendirmek gerekiyor. Yine Nakşîcilik de bir Osmanlı tarikat- çılığıdır. Egemen aristokratların tarikatıdır. Ve günümüzde de devletin res- men örgütlemek istediği bir tarikattır. Tekrar vurgulamakta yarar var. Bu- nun ülkemize açılan kolları, İdris-i Bitlisi'den beri ajanlık biçiminde faali- yet göstermişlerdir. Bugün en büyük Nakşî şeyhi geçinen Kamran İnan ai- lesi, hükümetin ülkemizdeki temsilcisidir. Dolayısıyla bu tarikatın tam bir ajanı konumunda olduğu açıktır. Gayri milli niteliği ortadadır.

İşte son gelişmeler dolayısıyla, biraz daha çarpıtılmak istenen Nakşîci- lik, Alevicilik üzerine, yine Refah Partisi ve son günlerdeki laiklik tartış- maları, cinayetleri üzerine de söyleyebileceklerimiz bunlardır. Bu temelde, tarihi doğru kavramak, güncel siyasal gelişmeleri doğru değerlendirmek, sahip çıkılması gerekene doğru sahip çıkmak, karşımıza almamız gerekene de doğru bir şekilde karşı çıkmak büyük önem taşıyor.

Geleneksel Türk sol yaklaşımları çok hatalı yaklaşımlardır ve Kemalist yaklaşımdan öteye gidememektedir. Burayı da düzeltiyoruz. Kemalist yaklaşımı değil, devrimi, halkların çıkarlarını ve tarihsel temeli olan yak- laşımı esas alıyoruz. Özellikle oynanmak istenen bu alanda her türlü çarpıtmayı bu temelde karşılamak artık mümkündür. Doğru karşılıklar ver- mek, doğru tutumlar aldırarak önemlidir ve ihmal edilmemelidir. Bunun için gerekli örgütlemeleri yapmalıyız, tarikatlara ve mezheplere de ulaş- malıyız. Doğrusu nedir, ortaya koymalıyız. Çünkü hep karşıyız demekle bu işin içinden çıkılması olanaksızdır. Neye karşıyız, neye karşı değiliz? Neyi nasıl düzeltir, neyi nasıl dönüştürürüz? Neyi nereye kanalize etmeli- yiz? Öngörü kadar, uygun organ ve örgütlenmelerle de üzerine gitmeli, görevlerimizi yerine getirmeliyiz. Bu konuda daha fazla gerçekleri gör- mek, daha fazla yaratıcılık, yurtseverliğe yaklaştırır, demokrasiye yaklaştı- rır. Daha güçlü kitle temeline kavuşurur.

Devletlerin yüzyıllarca çarpıttığı ve baştan çıkardığı halk yığınlarını, gerçekten sapıklık derecesine varan birçok olumsuzluklardan kurtararak doğru bir yola getirirken, kendi özüne yabancı konumuna da son vermiş oluyoruz. Özüne yöneliriz. Bu temelde bir yurtseverlik ve demokrasi müca- delesiyle kendilerine gelebileceklerini gösteririz. Halklar daha şimdiden bu doğrultuya girmiştir. Bugün hiç de İslamcılıkla ilgisi olmayan ABD, Pakis-

tan deneyiminden Bangladeş ve Fas'a kadar gelişmeleri İslamcılık adına, ılımlı İslamlık adına saptırmak istiyor. İşte buna dünya çapında verebileceğimiz yanıt ve yaklaşım böyledir. Türkiye çapındaki yaklaşım da böyledir. Her zaman egemenlerin kullanmak isteyebilecekleri çeşitli ideolojik siyasal birikimleri, devrimciler doğru ele alır, eleştirisini doğru yapar ve yerine neyin konulması gerektiğini uygun araçlarla belirtirler. Ve bu doğru ve sonuç alıcı bir tutumdur.

Ekim 1990